

(Haldózás.) Argy János, a pesti evang. elemi iskola egyik oktatója, hosszú súlyos betegség után, e hó 12-ikén befejezte a nevelés terén munkás életét. Budán temették el a krisztinavárosi temetőben. Béke hamvaira!

(Válasz a „Helyreigazító jegyzetekre.”) A Vas. Ujság 11-dik számában Szentilonai Jenő ur által közölt, s „Hirlapirodalmunk a 19-ik számban” című cikkemre vonatkozó szives figyelmeztetését köszönettel vettem, s annál kevésbé tartom azt haszontalanságnak, mert talán némi figyelmet fog ébreszteni azon szakértő tudósok előtt, kik eddig dicsegetet érdemlő, de fájdalom, még mindekkoráig bevégzetlen művekkel gazd gíták irodalmunkat; úgy hogy szükség esetében oly műveket kénytetünk elfogadni kútfőkül, melyek hitelessége előbb több halomra dől. Azon adatot hogy a „Sürgöny” politikai lap, „Világ”-ra változott, mint a Vas. Ujs. 7. sz.-ban említettem „Ferenczy: Magyar iradalom és tudományosság történetéből” (Pest 1864) meríttem, mely műnek 186. lapján ez áll: „Munkácsy, a „Sürgöny” kiadó tulajdonosa, önkényt Borsos Mártonra és Vajda Péterre ruházta tulajdonát, kik címét „Világ”-ra változtatván, 1841 ik elején meg is indították.” Minthogy ezen esemény felemlítése tulajdonképen cikkem most készülő 3-dik részéhez tartozott volna, azt csak mellékesen érintem, s az adatok megrostálását nem tartottam oly lényegesnek. Azóta hitelesebb adatra tettem szert, mely így hangzik: „A „Sürgöny”, mely Munkácsy János „Rajzolatok” című dívatlapjából keletkezett, még eddig (1841 elején) nem jelent meg; hir szerint azonban Beimel József könyvnyomó intézetére szállta, ki azt folytatni szándékozik, ha t. i. a „Pesti Hirlap”, mely a „Sürgöny”-ből változott az a Landerer Lajos könyvnyomó tulajdonára lón, eziránt némi akadályul nem szolgál, mivel e szerint a „Rajzolatok”-ikreket szültek volna. . . . Borsos Márton az „Ismerető”-nek kiadó-szerkesztője, „Világ” című politikai hirlapja legf. engedélyt kapván, e lapot Vajda Péter szerkesztésére bízta. . . . A „Világ” hetenkint kétszer jelenik meg 2 hasábu ívrétben, mindenkor egy ívvel az „Ismerető”-ből. (Jelenkor 1841. jan. 9. 3. 9. sz. lap.) Ezenidézett hiteles adatból merítve, Szentilonai Jenő ur is eloszlathatja kételyeit, miket ekék fejé ki: „A „Világ” előbb — ha nem csal emlékeztem — „Ismerető” címet viselt gazdasági lap vo't. Borsos Márton tulajdonosa. Azt már bizonyosan nem mondhatom, hogy Borsos gazdasági lapja minő címet viselt, de hogy abból keletkezett a „Világ”, azt bizonyosan tudom. — Igen sajnálom, hogy Szentilonai ur a Vas. Ujs. 7. számában a 67. lapon az első hasábon levén a hibát, nem méltatta olvasásra az azon lapon a 3-ik hasábon leirt „Ismerető”, hol elég tekintélyes hét kútfőre hivatkozván, meggyőződhetett volna Borsos Márton lapja címéről és mineműségéről; a fennbbiekből pedig kiderül, hogy a „Világ” az „Ismerető”-ből nem keletkezett, mert ezen lap még 1841-ben is megjelent és pedig mint a „Világ” melléklapja. Az „Ismerető” azon évi folyamán épen kezemnél levén, címét is ide írhatom: „Ismerető a gazdaság, ipar és kereskedésben. Szerkesztő-tulajdonos Borsos Márton, szerkesztő-társ Vajda Péter. — Nyomatja Fűskúti Landerer (aug. 25-től Heckenast) Pesten, 1841. jan. 3-tól dec. 29-ig. 4 réb. 104. szám. 1384. hasáb.”

Szentilonai Jenő ur mindenesetre meggyőződhetett a hirlapirodalmi adatok gyűjtése körüli nehézségekről, ha azok iránt csak némi kis érdekek viseltek, mert kutatásaim közben volt eset péld, hogy egy ekri szerkesztő nevév tiz helyen „Jó”-nak olvastam, migrem kitudtam, hogy az mind sajtó-, vagy írásbeli hiba, és „Jó”-

nak kell olvasni atb. — Azért kétszeres becseselt bírnak előttem a hiteles adatokon épülő jegyzetek és felvilágosítások, de mindenkéltől kívánatos és szükséges, hogy azok határozott alakba öntessenek, máskülönb: „Lassan a testtel!” — Szinyei József.

(A magyar nemzet classicus írói) szerkesztősége részéről történt késleltetés miatt a negyedik évfolyam három első kötetének f. évi mártius 1-én megjelenése lehetetlenné vált, s azok kiadása f. é. május elseje előtt meg sem történhetik. E felől jónak láttuk a t. cz. előfizetőket értesíteni, azon okból, hogy őket idő- s pénzbekeverülő tudakozódásoktól megkíméljük. Heckenast Gusztáv könyvkiadó hivatala.

(Adakozások.) A Vas. Ujs. szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: Az alföldi szülőkölődők számára: Örvéndről, (Bihar) Juricskay Mór 100 ft. Duna-Patajról a vasárnapi és nagyobb leányiskolások gyűjteménye, Kovács János lelkész ur által 3 ft.

Botosánból, Moldvából, Binder János, brasoói szász atyánkfa 30 ft.; egy m.-vásárhelyi 70 éves menekült 10 ft., Hajnal Imre gyógyszerész által, együtt 40 ft.

A m. akademia palotája.

A m. Akademia palotájának építése alkalmából a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez újabb beküldetett:

LXXI. közlés: Örvéndről (Bihar) Juricskay Mór 100 ft.

Az előbbi I-LXX. közlésekkel együtt a V. U. szerkesztőségéhez a fennebbi czélra beküldetett összesen: 15,089 ft. 1 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 22 kétpftos talér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 újftos, 146 huszas, 18 negyedftos, 1 db. 100 pftos és 10 db. 10 pftos nemzeti államkölcsön-kötelezvény és 1 db. 100 pftos erdélyi urbéri kötelezvény.

Nemzeti hásszab.

Péntek, márt. 11. „Házasság XV. Lajos alatt.” Vigj. 5 felv. Erd. Egressy B.

Szombat, márt. 12. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzé Gounod.

Vasárnap, márt. 13. „A gályarab.” Szomoru játék 5 felv. Irta Némethy György.

Hétfő, márt. 14. „Mátyás király lesz.” Szimnű 4 rlv. Irta Sziglietti.

Kedd, márt. 15. „Tausig Károly hangversenye.” Murska L. Jókainé és Egressy közreműködésével.

Szerda, márt. 16. „Brankovics György.” Szomorujáték 5 felv. Irta Obernyik Károly.

Csütörtök, márt. 17. „Alovjáró.” Opera 3 felv. Zenéje Bellinitól.

Budai népszínház.

Márt. 11-16. Az „Ördög pilulái.” Nagy böhóság 15 képlettel 3 szakaszban.

Márt. 17. „A dajka.” Operette 1 felv. Offenbachtól. Ezt követte „A fecsegők.” Operette 2 felv. Offenbachtól.

Szerkesztői mondanivaló.

7094. Kőszeg. Ch. K. At ól tartunk, hogy a szép rajz csak úgy felel meg czéljának, ha a beküldött nagyságban közölhetők. De ez egyelőre lehetlenség. A tárgy eldöntése most rajzolóink ügyességétől függ.

7095. A Sziregova. M. I. A kellemes meglepetés legszíves köszönetünket hívja fel. A husvétii ünnepekre kedvesebb adomány alig érhetett volna.

7096. Abony. Dr. T-és. A tudósítást nagy részvét-vel olvastuk. Nehány adatot kérünk.

7097. R.-Keresztur. M. K. Örvendünk a leleplezésnek, s ajánljuk a megkezdett ut továb folytatását.

7098. a. b. c. Az új küldemény megerkezett. Köszönet érte. A mellékelt versk lappangó tehetséget tanusítanak, de még nagyon fiatalok.

7099. Borsá. Br. S. A küldött mutatványból következtetve, attól tartunk, hogy a má sokkal terjedelmesebb lesz, semmint lapunk oekonomiai viszonyaival megférhetne. Erre nézve kérnénk némi felvilágosítást.

7100. Nagy-Várasd. B. V. Csak tárgyhalmaz késlelteti a népszerű kritik megjelenését. A harangfelirat másolatát átadtuk az illető helyen.

7101. Kolozsvár. K. P. M. A mutatvány nem olyan, hogy közlését jelen viszonyaink között megkísérletünk. Sajnálattal mondjuk ezt.

7102. P.-Arad. Cz. I. A közönség érdekében siettünk ön ohajátának azonnal eleget tenni a cikk már mai számunkban olvasható.

7103. Nagybánya. Védhegyi. Arra nincs elég terünk, hogy egy vidéki lapban megjelen szini kritika ellen háborút folytassunk.

7104. A. B. C. A „nyilatkozat” oly specialis ügyre vonatkozik, hogy az egy áta'ában nem illethet más lapot, mint az „E-1 Ujságot.” Ön ezt méltán követelheti a szerkesztőtől.

7105. Pest. Cz. G. A beküldött czim alatt a lapot rendszeren fogjuk küldeni.

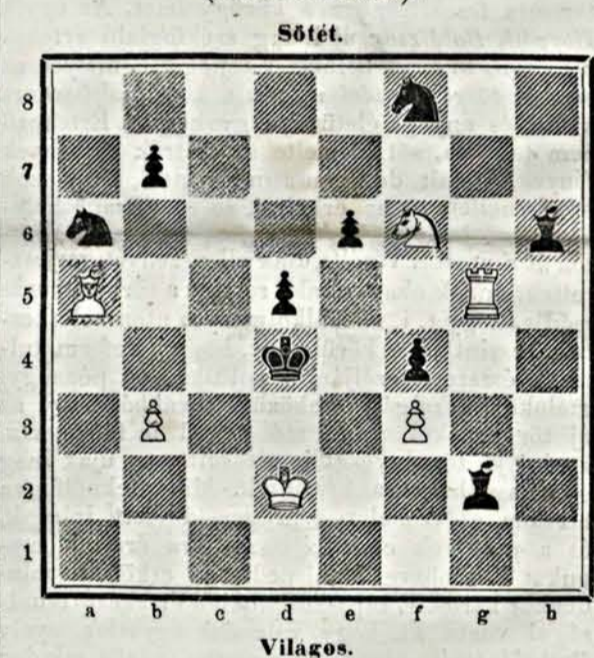
7106. Asszonyrész. Z. I. A gyakorlati irányu közleményt jövő alkalommal.

7107. Nem használható művek: A koldosfia. — A kun leány. — Merengés. — Szivem buja. — A madár s én. — Hová levetek. — Esküvön stb.

A Vasárnapi Ujság régiebb évfolyamai: Eladók: A V. U. 1857, 1858, 1859 és 1860 évi folyamai. Minden évfolyam kemény kötésben, teljes számu és tiszta. A 4 kötet ára csak 10 ft. Bővebb utasítással szolgál Bitterlich József, a szegedi inóháznál.

SAKKJÁTEK.

221. sz feladvány. — Zagyva Imrétől (Debreczenben).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 216-dik számú feladvány megfejtése.

(Báró Meszéna Istvántól Nagy-Váradon) Világos. Sötét. 1. H c 7 - d 5 V c 8 - b 8: 2. d 3 - d 4 † F e 3 - d 4: 3. H d 5 - f 4 tetszés szerint 4. H f 4 - f mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulöp József, Pécselt: Rittkay János. — Nagy-Váradon: Pál Resz. — Mooron: Radványi Vilmos. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sperber F. — Sárospatakon: H. Nagy Lajos. — Bajmákon: Weisz Fulöp. — Budán: Medgyessi Odón. — Kővárd-Órson: Gold Samu. — Jász-Kis-Erén: Kúri Lajos. — Pesten: Cselkö György.

TARTALOM.

Wrangel, porosz tábornagy (arckép). — Éjjel. Szász Béla. — A Tisza bőlesője (folyt képpel). P. Szatmáry Károly. — Egy év egy behódolt város történetéből (folyt.). Szilágyi Sándor. — Schleswig-holsteini népviseletek (képpel). — Temetkezések a templomokban és városokban (vége). Dr. Barócs L. — Utbaigazítás a gomborka természetéről. Csárna István. — Gyöngyhalszat a Verresten-gorbon. Arki Béla. — Egyveleg. — Tarház: Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyetek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, mártius 27-én 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 16 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetoleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer hasábotitott petit sor ára, vagy annak helye, egyszeri igazításnál 10 kr; háromszor, vagy többszöri igazításnál csak 7 krba számítanak. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetőmunkákat előfogad, Hamburg és Altónában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Möllien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos. — és Pesten: a keretesz-gazdasági ügynökkés is, Józsefstr. 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Radó Lajos.

Szent-mártoni Radó Lajos, a dunántuli evang. egyházkerület felügyelője, azon tiszteletreméltó, hű és buzgó hazánkfiai közül való, kik polgári érdemeik koszorujába, a vallásos kegyelet virágát is oda fűzték.

Radó Lajos, sarjadéka egy os nemes családnak, mely az Árpádházból származott királyok alatt, a hazának egy nádort is adott, melynek tagjai tényező szerepet viseltek a nemzet, nemkülönbben a honi prot. egyház történetében is. — Született Vasmegyében, Répce-Lakon, 1804. február havában. Első oktatását a szülői háznál nyerte, s kiválóan

ügyeszt járási sz. bírónak megválasztani. Hogy hivatalos buzgóságáért a megye szeretetét és bizalmát bírta, tanusítja az, hogy az 1836-dik évben a megyei törvényeségi táblalírák sorába lón iktatva 1838-ban pedig már fő-bírói rangra emeltetett. E szép hivatalát négy évig közmegelegedésre folytatta, kedvence volt urnak és szegénynek egyaránt, mert mindig igazságot tudott és akart is szolgáltatni. 1842-ben hivataláról lemondott, másképen akart használni és szolgálni megyéjének és hazájának; azonban nem soká élehetett csendes magányában, bol-

a megye közönsége, a megyei jegyzőkönyv szavai szerint, — „a késő maradéknak fennmaradandó emlékil jegyzőkönyvbe iktatni méltányosnak ítélte.”

A politikai téren viselt hivataloskodása nem foglalta őt el egészen. Jól tudta ő, hogy nemcsak hazája, hanem egyháza iránt is vannak kötelességei. Elődeitől öröklött vallásos buzgóságánál fogva kegyeletes részvéttel kísérte egyházának ügyeit, miáltal csakhamar magára vonta hitrokonainak osztatlan figyelmét, kik már az 1843-ik évben a vasmegyei közép evang. egyház-megye felügyelőjévé általános szavazattöbbséggel megválasztották. Reményükben nem csalatkoztak, mert az egyházmegye előtt felejt-hetetlen lesz azon 17 év, melyeken keresztül a szelid lelkű és igazságszerető férfiú mindenek megelégedésére viselte hivatalát.

RADÓ LAJOS.

Midőn a legközelebb elmúlt években a protestáns egyháznak háromszázados törvényes intézményeit veszély fenyegette, ő is, mint a buzgók egyike, meggyőződését és vallásos ihlettségét követve, bátor férfias lélekkel küzdött a prot. ügynek szellemi harcában. S midőn az 1848. utáni évtizedben a dunántuli evang. egyházkerület a nevelési ügynek elszibbasztásán, mely később magára az egyháza is nehezedett, s nyomasztó helyzetén O Felségénél küldöttség által elő-terjesztendő kérelem utján vélt enyhíthetni, — mindkét alkalommal az egyházkerület felhívásának engedve, a legmagasabb trón előtt kért kihallgatást. S hogy a soproni lyceum a mai kor kívánalmának megfelelő kerületi főiskolává átalakíthatott, s számára a nyilvánosság joga az első között megadatot, e részben is sokat köszönheti a farsád-hatatlan Radó Lajosnak. Minő barátja, pártfogója és előmozdítója ő a nevelés ügyének, megmutatta akkor is, midőn a dunántuli kerületben a soproni tanító-képezde felállítása forgott szőnyegen.

Alig térte haza a nevezetes országgyűlésről születése földjére, Vasmegye közönsége alügyészévé választotta meg. Alig viselte néhány évig az alügyészi hivatalát, a megye közönsége csakhamar felismeré benne az igazságszerető, erélyes tisztviselőt, s nem mulasztá el, az első tisztujítás alkalmával a közkedvességű fiatal

dog családi körében, mert a közbizalom és az iránta oly sokszor mutatkozó szeretet hamar felkereste s 1843-dik évben az alispáni hivatal viselésére felhivatott. Ezen hivatalában példás szorgalmának, ügyességének s igazságszeretetének oly kitünő bizonyítványt adta, hogy ezt hivatalának megszüntével,

hatatlan Radó Lajosnak. Minő barátja, pártfogója és előmozdítója ő a nevelés ügyének, megmutatta akkor is, midőn a dunántuli kerületben a soproni tanító-képezde felállítása forgott szőnyegen. Ő volt a világiak közül az egyik, ki a szép eszmét pártolta, s törekedett másoka

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár		Izraeliták naptára		Nap.		Hold.	
	Mártius	Mártius (ó)	W. Adar	hossza	kél	nyug	hossza	kél	nyug.	
20 Vasár	B 6 Joachim	B 6 Viragv.	8 D In. hójt.	12	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.
21 Hétfő	Benedek apát	Bene	9 40 vértanu	13	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.
22 Kedd	Oktavián	L. s, Oktavia	10 Kodrat	14	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.
23 Szerda	Viktoria, Otto	Fidelis	11 Sophron	15	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.
24 Csüt.	Nagy csötörtök	Gábor-Gábris	12 Theophanus	16	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.
25 Pént.	Nagy péntek	Nagy pént.	13 Nicephor	17	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.
26 Szomb	Nagy szombat	Emanuel.	14 Benedek	18	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.
			18 Sabbath	6	ok vl.	6. p.	6. p.	ok vl.	6. p.	6. p.

Hold változásai: ☉ Holdtölte csütörtökön 24-én 11 óra 30 perczkor reggel. Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

is a szent ügynek megnyerni és áldozatra bírni.

Mióta e virágzó és jótékony intézet fennáll, azóta Radó ott évenként egy ifjut neveltet, kit ruhával ellát és helyette mindenemül költséget és kiadást az intézet igazgatójánál lefizet.

Amaz elmúlt 12 év alatt, midőn az egyházkerületnek nem vala világi elnöke, a midőn az egyházkerületi gyűlések csak kormány-biztosok jelenlétében tartathattak meg, a mikor csak megjelent a gyűléseken, a világi elnöki szék elfoglalására és a tanácskozások vezetésére mindig felszólítottak, melyeket ama válságos időszakban helyes tapintattal vezetett.

A megpróbáltatás nehéz napjaiban erős hittel csüggett azon meggyőződésen, hogy nem érheti az egyház hajóját veszély, ha a hitkonokokat szeretet és áldozatkészség elkesíti. — S e hite csakhamar igazolva lett.

Várva várta a dunántúli evang. egyházkerület az időt és alkalmat, hogy e hű tagja érdemeit méltányolhassa. Végre fényesebben kezdett sütni a soká homályban borongó nap nemcsak a hazára, hanem a protestáns egyházra is az 1860-ik évben, a midőn a törvény jogokat használva, megválasztá e szíve szerint való férfit a dunántúli egyházkerület felügyelőjévé, mely hivatalába ugyan ezen évi aug. havában a Nagy-Győrött tartott egyházkerületi gyűlés alkalmával innépélyesen beiktattott.

Radó Lajos jellemrajzának kiegészítéséül szólnunk kellene még a jeles, szorgalmas gazdáról, emberbarátról, igazi atyjáról s bölcs tanácsadójáról azon népek, mely között él; a vendégszerető magyar emberről, az irodalom hő pártolójáról, a férjek és családtyak példányáról.

De hiszen kimerítő életrajzot e kimért téren úgy sem adhatnánk; sőt inkább azt kell ohajtanunk, hogy még soká küssék azon időpont, midőn e közhasznú és munkás életnek berégett rajzát fogja valaki megírhatni.

Sz. S.

A világ baja.

Szép volna, szép világod, Isten!
Csak egy hibája rontja meg:
Sokan, hogy nem tudnak feledni,
S mások mindent felejtnek.

Belépünk a fényes terembe,
Urát fogunk mutatni ott,
S elénkbe lép hitelezőnk, ki
Feledni, oh jaj!... nem szokott.

Megyünk élvezni a tavasznak
Ezer hangu zöld édenét,
S kísértetül az elhagyott lány
Könyezve vélnünk szembe lép.

Megyünk a dicsvagy sulyos utján
S vetélytársunk előnkbe áll,
Rég forralt boszu terve utat,
Hogy megmarhasson, most talál.

De kérjünk balviszonyba esve
Vedencztől hálaérzetet,
Ámulva látjuk, hogy biz ő már
Réges régente elfeledt.

Menjünk kísérni bánatunkat
A kedveshez, hisz rábizánk
Üdvünket, ah most nem fogadhat,
Várjunk míg sor kerül reánk.

Vagy a dicsvagy sikamlós utján
Gondoljuk, óv a jó barát,
Tan óvna is, de meg nem ismer;
Nem ismeri csak önmagát.

Ha a hitelező, megunt lány
Vetélytárs úgy felejtene,
Mint vedenczünk, mint jóbarátunk
Mint szűnk imádot kedvese;

Ha jó barát, védencz, ha kedves
Emlékben oly hűn tartana,
Mint a hitelező, megunt lány
Vetélytárs nem feled soha:

Szép volna, szép világod Isten!
S legezzebb az lenne ugy hiszem:
Sokan, hogy nem tudnak feledni,
S mások felednek hirtelen.

Madách Imre.

A Tisza bőlesője.

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

Második rész.

(Folytatás.)

Második kirándulás

(Disznópatak. Váncsfalva. Czigányok sirhalm. Ásványvizek gazdagsága. Dragomér és Szacsal nevezetességei. Vízradások. Mojszin. Bors. Zergevadászat. A tatárok sirja 1717-ben. Borsabánya.)

Szigetről indulva a borsai hegyekre, eddigelő a legközségesebben használt ut az Iza völgyén volt, melyet 1859-ben, midőn én egy tanártársammal, Kardos Károly barátommal utra kerekedtem, nem a legkényelmesebben járhatók közé tartozott. Ugy hiszem, azóta változott ez is.

A már említett *Farkasréven* mentünk keresztül s miután leginkább természetudományi szempontból utaztunk, a farkas révi homokkő-képletet mélyebben szemügyre vettük. Később tapasztaltuk a szomszéd disznópataki határon, hogy a barna-köszön, mely itt és a szigeti Szalványhegyekben csak szórványosan és mint eltemetett virány (flóra) jó a kékes és sárgás, márgával változó homokrétegek között elő, *) itt már nagyobb rétegeket is képez, s nem lehetetlen, hogy egykor gazdag bányája lesz az erdőkben már is szűkülő kezdő vidéknek.

Ezen homokhegyek rétegein kívül, melyekben a só is fekszik, s mely geológok által a harmadképlet (Molasse) közep tagjához (Miocen) soroztatik, Máramaros alkalmasint hasztalan is keresi a köszenet.

Azok, melyeket én innen és Dolhárol kapva kísérletre vettem, jól égne s körülbelől a pécsivel lennének egyenértékűek.

Az Iza folyó völgyében folytatva utunkat, egyszerre egy szorosban emelkedő halomot értünk, melynek neve „Czigányok sirhalm” valami nemzeti katasztrófáját jelöli Farao kedvelt, de sokat szenvedett népének. A név megmaradt; de már semmit sem tud róla sem historia sem monda. Valami második nagyidai nap lehetett.

A következő falu *Váncsfalva* határan megint egy kitünő savanyúvíz forrás fakad fel; de leírásába, nehogy egyhangúvá váljak, nem elegendem. A helyett csak névleg említem meg legnevezetesebbjeit azon forrásoknak, melyek *Szacsalig* az Iza mentén fakadnak.

Ilyenek: az említett disznópataki kénes, váncsfalvi vasas, egy mellék völgyben a glóodi konyhasós, égvényes vasas két víz (a keresztvíz és hölgyek vize), melyekről Palatini nagy kitüntetéssel emlékezett; a batizai három égvényes, vasas forrás (fűrész, sekuli és Pokura) melyekhez a nyugati kulturának nyomai még alig jutottak el ugyan, de melyeket köznép és természetudós jól ismer, s az utazó mindenütt egy-egy kis paradicsomi völgyvel körülvevett egyszerű famederben talál fel.

Nánfalut, Barczánfalvát Szurdok és Sajó népes oláh falvakat elhaladva, s az említett savanyúvizek völgyeit jobbra hagyva, végre a kellemes fekvésű Dragomérfalvához érünk, melynek a Szaploncaizagi uri lakásai némi aristokratikusabb szint adnak, s hol

*) E flórán csupán a nád és kákafelek (Colomites) izelt szárait lehet az elmosódottság miatt felismerni.

Máramarosnak egy újabb kincse buzog fel: a *kátrány*.

A dragoméri kátrány mindjárt a falu mellett, a falu feletti hegyek lankás tövében buzog fel, s ott jártamkor 3—4 kútból állott, melyek közül csak kettő volt merítés alatt. A kátrány könnyű vízforrás felett válik ki nagy bőségben, mely minden 24 órában új kimerítést enged.

Maguk a források valami kékes agyagban buzognak fel, mely — valamint a közelben levő kárpáti homokkő — degettel telítve van. Főleg a völgyben gypsz és alabastrom úti fel magát; de miután a természetudósok a kátrányt eltemetett növényi és állati élet sajtalmányának tartják, hihetőleg a nagyobb mennyiségű közszerű is könnyű volna itt reá akadni.

Még csak azt jegyzem meg, hogy az izavölgyi falvak közül *Szurdok* és *Barczánfalva* már 1408-ban, *Konyha* (Konia) még 1373-ban, *Rozavlia, Sajó* s *Szurdok* (Zurdok) *Batiza* (Bathy) 1411-ben, *Dragomér* 1437-ben előfordulnak ismeretes okmányainkban, s az utóbbi helység aligha nem *Drágya*, a máramarosi oláhság és híres *Drágya* család os atyjára utal.

Atalában sokat hallottam arról, hogy az itteni oláh nemességnél sok eredeti oklevél van — nehányat magam is láttam, melyek egész az Árpádokig felmennek, de nagy féltékenységgel is őriztetnek.

Még *Szelistyén*, egy népes oláh helységben vitt át utunk, hol kivált néket illetőleg a legszebb arcok tűnnek fel, s aztán *Szacsalra* értünk, egy terjedelmes helységbe, melyen tul méltóságos homlokokkal emelkedik a *Batrina* hegy, (964^m) mely név „őregtet” jelent. E nevet kivált most épen megérdemelte, mert fején roppant felhő képében zilált ősz firtók függöttek alá, villámzó eszmeket szórva a nyomott légkörbe.

Felséges látvány volt; de még nagyobb volt a meglepetés, mely a faluba érve, ránk várt.

Itt az Iza mellett vívén el utunk, egyszerre minden állatot és embert jobbra balra menekülni láttunk. Az oláh nők kendereiket és gyermekeiket kapkodták; a tehének futottak s bornyaikat bögték maguk után. Meg nem foghattuk a jelenet okát. Füst — hogy égést gyanítsunk — sehol; az ég derült, az eső távol.

Egyszerre meg lett fejte a talány. Az Iza eddig csekély folyama magasra dagadva hozta hátán rabolmányait, a kendertilókat, házicszközöket, sőt bornyukat is, utjában mindent söpört, s pár percz mulva az utra is felcsapott.

A *Batrinán* felhőszakadás volt. *Szacsal* határszéli falu Erdély felé, s utunk innen már átvágott a borsai s illetőleg vissói völgybe, hova meredek és rozsu uton kellett jutnunk a komoly méltósággal emelkedő hegyóriás: a *Pietrósz*a felé.

Roppant fehér tömbeket láttunk az utra szórva, részint mint a talán készítettő utnak anyagát, részint mint valami nagy revolutio eredményeit s fölöttünk hasonlóan vakított fehér hegyhát emelkedett ki. Leszállottam s kalapácsom ütésére szép fehér márvány-darabok hullottak szét, melyek durva szemcséjük ugyan, de nem annyira, hogy legalább síremlékeknek a legczélszerűbben ne alkalmazhatnának.

Ez ősmész már hihetőleg a *Pietrósz* csillámpala láncainak egyik tagja, melyen magán is kaptam ily minőségű fehér ősmesz (márványt.)

Késő este volt, midőn az e vidéki oláh ság központi helyére *Mojszin*ba értünk, mely egy hajdan itt volt görög kath. kolostorról nevezetes. Ugyancsak *Mojszin, Szacsal* és

Szelistye között egy 1505-ben kiadott határjárás oklevelében *Óvár* nevű erősségről van szó, melyet még a magyarok bejövetele előtt épültnek tartanak, — de ma már helyét sem tudjuk kimutatni.

Itt már egészen havasi világot látunk; kimeszeletlen faházak magas felekkel; — nagy mennyiségű havasi barom; a hegyi pásztorok melázó furulyája, s a havasok orman egymásnak felelgető kürtök; a teli hold, mely a hegyek mellől kél fel, s azok oldalát titkos sötétbe burkolja, melyből csak itt-amott pislog ki egy-egy vidám pásztortűz. És mindez e friss és vizgazdag levegő üde tengerében, oly vidám, emelő hangulatú költ a kebelben, minőről az alföld szarag vagy posványos levegőjét szívó embernek fogalma sem lehet.

Egy barátunkat keresvén, másnap *Viszóra* mentünk, csak harmadnapra tértünk vissza a döcögős, vízmosáson és több ízben vízen át vezető uton Borsá felé, növekedvén egy csendőrhadnagy által vezetett nagy hajtóvadász társasággal, mely másnapra a *Pietrósz* zergének zaklatását tűzte célul. A csendőrhadnagy előre ígért nekem egy zergefőt és bőrt a szigeti főiskola muzeuma számára.

Szomoruan lepett meg a borsai hid végén azon szomorú áldozatok keresztje, a kiknek a rozsul értelmezett szabadság miatt kellett meghalniok 1848-ban. Különbben a nép, mint minden havasi nép, jámbor, s a 48-ki reakció, bár fészke a szomszédban volt, nem igen volt képes itt sok proselytát szerezni. Másik kellemetlen hatás, mely már a faluban várt ránk, minden lépten-nyomon a sok zsidó-koecsa, pálinka-kirakataival, melyeket mint megannyi kísérteket lehet tekinteni, a könnyen tévedő nép ellenében.

Annál nagyobb kárpótlást nyújtott azonban a velünk szemben, nyitott könyvkint feltáruult nagyszerű természet a 715 ölnyi *Pietrósz* imponans alakjában, melynek roppant bálvány, alul élénk zöld bükkesbe, dereka sötét fenyő-koszoruba, majd a pulyafenyő barna gyűrűjébe burkolózott, melyből szürkén emelkedtek ki a kopasz csucok, csak it-amott mutatva vápáikban a tengélet némi nyomait. És a mi az egésznek legfelségesebb tekintetét adott, az egy óriási eüist V betű volt, melyet most, augusztus közepén is híven megőrzött a hegy északi fekvése a téli, s ki tudja hány évi hóból és jégből.

Talán épen ez északi fekvése és soká tartó hava szerezte a *Pietrósz*nak azon renoimmét, mintha *Máramaros* legnagyobb hegye volna, holott újabb mérések 11-iknek szállítják le. Ez okozhatja azt is, hogy a zergék kválóan itt nyáznak; sőt állítólag az utolsó magyar bölényt is itt ejtették volna el 1770 körül, melynek szárvét egy oláh atyafi féltékenyen őrizi. Legalább én utánjárásom után sem juthattam hozzá.

Keresett barátunkat, ki szenvedélyes vadász, megtaláltuk, s rövid álom után sietünk hármán, illetőleg kísérőinkkel öten, a vadász-csapatot megelőzni.

Keveset mutató mokány gebéket hoztak számunkra, csupán egyetlen kötőfélk-szárral kormányzandókat. Én, ki eddig ily szerkezetet nem ismertem, váltig töprendtem rajta, de társaim kinevettek, és méltán, mert később meggyőződtem, hogy itt a ló vezet az embert és nem megforditva.

A vadászok előbb és más oldalon indultak el; de nagyon csendesen voltak, nehogy zajukkal a zergéket fölverjék. — Egyetlen teherhordó lovat vitt az én kétkedő hadnagyom magával.

Még el sem értük a fenyvest, már meg-

jelent lábaink alatt a bábakalács-körfény (*carlina acaulis*) jelentvén, hogy havasi re-giókba jutottunk. A zöldes csillámpala is feltűnt, s ettől kezdve ezen jártunk az alsó homok-hegyek kövei helyett.

A fenyvesben *) már csak gyalogut visz-szen fel, s mi lóhátón ülve, mindegyre kalap- és szemkiverésnek, felbukásnak voltunk kitéve. Szerencse, hogy lovaink ügyesebbek, mint mi.

1—2 óranegyedig tarthatott a fenyves, s azonfölül itt, mint másutt, azon gazdag növényzetű legelő szokott következni, mely az itteni havasoknak a fán kívül eddig egyetlen haszonvetélt képezi.

Egész serege a nagy, fehér juhászebeknek rohan az utazó elé, melyeknek mély csaholása vidáman veri fel az erdő csendét, annak belsejében szótáros viszhangot költvén.

Ez elfogadó-társasággal kivált magánosnak nem czélos kikötni, mert szokva vannak a látogatást tevő farkasok és medvék körmeivel is megküzdeni. Legjobb megállni, s bevárni a rendesen elősietni szokott juhászokat, kik maguk is kövekkel és dorongokkal verik el e barátságatlan vendéglátókat. De ez csak először van e hű állatokkal így; később szívesen osztoznak az utas reggelijében.

(Folytatás következik.)

Egy év egy behódolt város történetéből.

(Történelmi rajz.)

(Vége.)

A hódoltság összekötése a magyar kormányval már ez évben szervezett volt. Azon megyei tisztai kar, melynek hivatalnokai a megye határára kívül laktak, nemcsak fölebbezési hely volt, nemcsak az adókat szedte fel, hanem mint végrehajtó hatalom is működött. A véghelyeken számos vitéz népet tartott, kiket az itélet foganatba vételével megbízott. Ezek kisebb nagyobb csapatban beittottak a kijelölt helyre, s a kijelölt egyént vagy elfogták, vagy lefoglalták marháit. A helység tartozott az ilyen execution segédet nyújtani, s ha valamikor megtörtént, hogy azt a történetesen künn levő török csapat visszanyomta, máskor jött. De magánosoknak is voltak zsoldosaik, kik haszonbéri vagy másnémi követeléseiket végrehajtották; sőt ezek olykor azon ember jószágából vettek elégtételt, kit legelől találtak. Például Sáfár Istvánnak Palkonyán bizonyos követelése volt Körös városán, s ő az arra utazó Szücs István, körösi lakos boraít lefoglalta és a városnak ki kelle Szücs Istvánt elégtíteni. Hasonló eset gyakran történt s még gyakrabban, hogy egyes zsákmányhajhászok, kik senkinek sem voltak zsoldosai, s többnyire raboknak nevezettek, beharagolták a hódoltságot s a fegyvertelen népet zsarolták, pusztították. Ennek megállítására elrendelé a vármegye, hogy a helységek egymást segítsék, s az ilyen zsákmánylókat fogják el, tőlük pedig semmit se merjenek vásárolni. De legszigorubb tilalma a megvények azok ellen volt intézve, kik a határpereket a török elébe vitték: az ilyeneket karóba huzzatták.

Ez idén Körösnek semmi ilyenemű pere nem tárgyalatott a megyén. Csak egy pár foglya volt Füleken, s midőn az aug. végére hirdettet meggyűlés ideje eljött, ide két újabb követet küldött a már ott levő Jóó Máté után, ki épen ez évben nyert nemesle-velet földes ura, Keglevics Miklós közbenjára.

*) Községes lúcz- és veres-fenyő változatai, melyek között néha a pompás tiszta (*Taxus baccata*) is megjelen.

rására 450 tallér lefizetése mellett, mely összegért átadta neki a körösi határában levő urbérsen telkét is. A követek a szolgabírónak tengerszín selymet s skofium aranyat vittek ajándékba. Ezen a gyűlésen felkerült a kive-tendő adó mennyisége, mely minden porta után 16 ftban állítatott meg. Volt pedig Körösön 22 porta, azaz több házhelyből álló telek. A nemesekre pedig, kik az egy Inarcsi Farkasok kivételével — oly módon váltották meg magukat, mint Jóó Máté — háromszorosa taxát vetettek ki. Külön vettették ki a végvárat fenntartására szánt kézi munka megváltási összege. Ez uttal fizették le a városháza telkeért járó haszonbért is, egy finom szőnyeget Keglevics Miklósnak, mert ezen telek is ennek volt birtoka.

Mind e fizetések beszolgáltatása, követ-küldések, nyiltan, a török szemelattára mentek véghez. Ezen összekötést törvények, békék biztosították s a török nemcsak veszélyt nem látott bennök, sőt maga látta el olykor menedék-levelekkel a város küldöt-teit. Ő főképp csak a pénzügyekkel volt elfoglalva, s hogy e részben kárt ne szenvedjen, alárendelt hivatalnokai, vajdák, subasák a várost rendszeresen, évenként több ízben meglátogatták.

Julius 22-én a strázsadombon felállított ör, ki folytonosan ott lakott kis kunyhó-jában, lefektetve siet a városházahez s jelen-ti a bírónak, hogy egy török csapat közeledik. Valóban úgy volt. A jancsár subasa jött a nazur emberrel, deakjával s egy kis csapatkával. Fogadásokra minden megtörtént. Urút vágattak, tejet s élelmi szereket hoztattak, a szakács asszonyval készületeket tétettek megvendéglésökre. Amint a nem várt vendégek szénétek, tüstént fe-deztek fel valamit, mit pézszarolásra ki-zsákmányolhattak. A templomokon javítást tenni felsőbb engedély és pénzfizetés nélkül nem volt szabad, s a torony romladótt zsindeyeit épen ekkor javitgatták. A subasa tüstént kérdőre vonta a bírót, s ennek 70 timon bitangot, s 13 timon zsedula vált-ságot kelle letenni. Ezuttal négy nap maradt Körösön, miattat átvette a feljelentett bünösöket, s Budára küldte, hogy ott hatá-rozzák meg a fizetendő bündjít. Azután fel-vette a rendszeres háromhavi ajándékpenzt, 12 tallért, a rendkívüli ajándékokat, késeket, csizmákat, vajtat stb. s tovább vonult. Az ilyen csapat nem sok kártéttel vonult el a városból, de sokkal rozszabb volt, midőn valamely hadcsapat jött. Így jött ki aug. ele-jén a budai, ugynevezett *gyömbli* (azaz *gyömbli*) sereg. Ez beérte ugyan 2 tallér ajándékkal, de annál nagyobb kárt tett a város juhaiban és borában, melynek tiltott élvezé-tétől épen nem tartotta meg magát. Egy egész karikafa azaz tíz akós hordó bort meg-ittak, s a jegyző meglehetősen rozsz kedvvel je-gyezte be a kiadások közé „az egész has-tó-telekre ment, törökre s katonákra. Kár. Nagy kár.”

Ezután jött az őszi széna- és fa-adó kifizetése, az Érsekújvár alatti táborba kocsi-kirendelése, kö- és vesszőhordás a palán-kokba, gerendák kiszolgáltatása a nazur és vezér újon épült házához, vászon, zsák, buza szolgáltatás, ugyanennek a rendes negyed évi ajándékok, egyesek zsarolásai — nem nagy összegek külön külön, de együtt mégis szépen felszaporodtak. Hanem az összes ajándékok közt legnagyobb volt az ugynevezett vajda ajándéka, vagy karácsoni ajándék, melyet többnyire új év után szoktak fizetni. Ez évben febr. 6-án első napján volt kiinn a vajda udvari népével, mely állt a *kadijából*, két *subasájából* és *hasznadárjából*. Ugyanekkor megjelent a *kadia* képe is s kíséretül egy csapat zászló alatti katonaság is csatlako-

zott hozzájuk. Ajándékot maguk és a távollévők nevében vettek, legtöbbet a nazur t. i. 100 tallért, a többiek fejenként 12, 10 vagy 8 tallért, ezenkívül fejenként több, kevesebb farkas- és róka-bőrt, sajtot, vajat, darutollat, szappant, gyöngyházast és köz kést — s a zászló alá sajtót. Azután következett a büntetések megvizsgálása.

Még két rendes fizetési kötelezettség végrehajtása volt hátra. A budai ágyukhoz s hidhoz kívántató kovácsmunkálatokat is a hódolt helységek hajták végre s Budáról hozott vasból a város készítette el a szegeket s más eszközöket. A másik fizetés volt a *khavad*, mit *dszijének* is neveztek. Ez a nem mohamedánok fejadója volt, közönségesen császár adójának neveztek, s a magyar porták mintájára házszám szerint fizették ki. Körösön 154 házat vagy telket vettek fel — négy házat foglalván össze, s ez évben 1294 ftot s 50 denárt fizettek, melybe be tudták a salétromot is. Ezzel rendkívüli fölvetés is volt kapcsolatban, melynek felvételére a harácsszedő csasz jött ki, s mely ez évben 198 fra rugott.

De minden adó és ajándék korántsem méríti a rendes évi kiadásokat. — Egy-egy szomszéd vajda Szolnokból, Abonyból, egy-egy csapat Egerből, egy-egy rab nem várva, nem hívva megjelent s követelt ajándékot. De ez sem mind. Majdnem minden évben fordul elő valamely rendkívüli kiadás, fizetés valamely véletlen erőszakos halálért vagy valamely előre nem látott dologért. Ilyen volt ez évben a bíró elfogatása. Nov. 30-kán kijött két aga, a budai és pesti gönüllő sereggel s azon hírrel, hogy a bíró bevádoltatott, hogy ezt fogva vigyék Budára. És úgy lett. Némi ajándék felszedése után magukkal hurczolták.

A megrémült tanácsbeliek a jegyzőt és egy városi lakost utána küldtek, s mire ezek felértek Budára, a vizsgálat itt már folyamban volt. Az utat, melyen haladniuk kelle, jól ismerték a követek, de a dolog vége megint fizetés volt. Mert a török mindent, alapos, alaptalan vádat, nem várt véletlen eseményt, közbe jött bírói ítéletet bírsággal fizettetett meg. A szegény jegyző az ilyet, mint bitangot írta be a regestumba; s az untalan meg-megújuló bitang fizetésen már nem is csudálkozott senki.

Mert a török birodalomban semmiféle hivatalnoknak nem volt fizetése az államtól, hanem azon díjakból élt, melyeket hivatalos foglalkozásáért a néptől nyert. A pörlekedés is könnyű dolog volt, a pénz-költségeket mindig a nyertes fél fizette. Minden tárgy magános, örökösödés, osztozás, válóperek,

bünesetek a török törvénytörések elé tartoztak. De a diván a törvénytöréseken mondhatni rendezett tárgyakat ítél el. A pörlekedők leiratták a per tárgyát folyamodvány alakjában. Ebből azután a tényállást felírták egy kis cédulára, még pedig mindig a nevet tevén az igazi név helyett. Ezt a laposkát aztán átadták a *muftinak*, ki csekély díjért a török törvényekből folyó ítéletét röviden, többnyire *igen*, vagy *nem*-mel reájegyzette. A pörlekedők azután ezen ítéletet, melyet *fevának* neveztek, benyújták a *divánnak*, hol a *kádia* mondá ki a végérvényes határozatot. Ez idén Körösön egy magtalan ember halt meg, a „megvetett Musza“ fetvája a hátra maradt vagyon egy hatodát az anya testvéreinek adta, öt részt pedig az *atya* testvéreinek ítélte.

Fennebbi rajzom csak halvány képét ad az azon viharos, zaklatott életnek, melyet a hódoltság alattvalói folytattak. És mégis kétségtelen, hogy vagyonszerzésben, jólétben, főképp az alföldi városok, évről évre emelkedtek. A rabszolgaság megalázta a lelket,

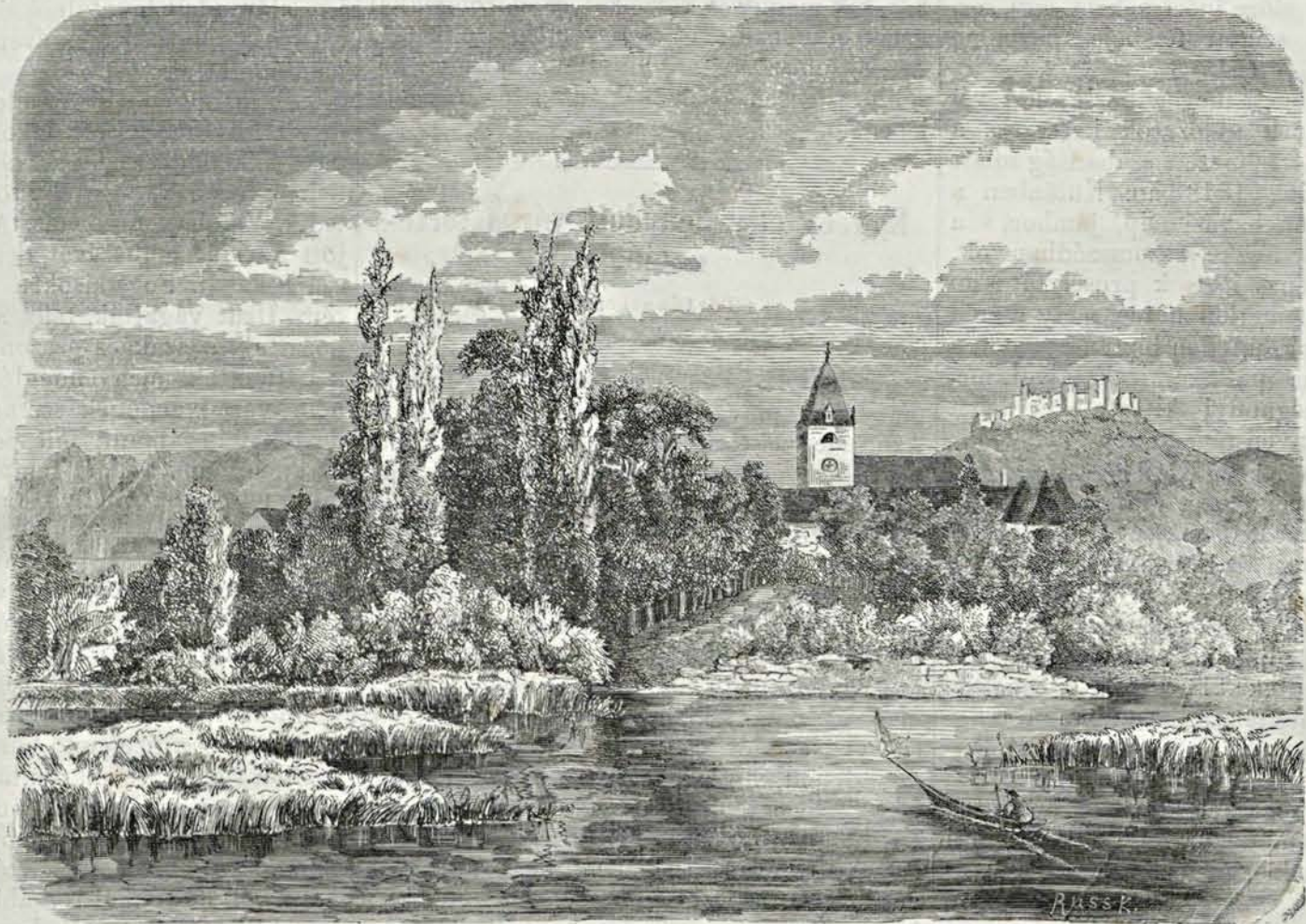
de ugyanezen érdek kéréllhetetlenné tette minden ellen, mi ezzel összeütközött. S ez így helyes. Mert minden község akkor egy darab Magyarország volt egész önállóságával az anyaállamnak, de szolgátságban, ellenség kezében. A fő vala: egy talpalatnyi tért sem veszteni el ebből, hanem mindig újat nyerni hozzá. Egy oktalan fölkelés tönkretette volna, a küzdés feladása megalázhatta volna. Küzdeni kellett a jövőért, lassan, biztosan, megszünés nélkül, azon ravaszággal, mely egy nemzedékben mindig képes valamely aljas kormányt ébren tartani. Igaz, hogy ilyeszerű küzdés sok nemes erőt fölemeszt: de az még sem volt haszontalanul elpredálva. Az a magyar nemzet, mely az alföldön élt, ha nem is emelkedett, mert nem emelkedhetett — valami magasra, de nem is süllyedt. Erkölcsei tisztaságát megőrizve, erejében megedzve, multjához, nemzetéhez, hazájához hiven maradván, várta a felszabadítás óráját, sietteté annak közeledését, s hártotta el az akadályokat utjából. Ez volt feladata, kötelessége. — S ha, midőn végre eljött az óra, hitében, várakozásában megcsalta őt, arról nem tehetett. Oly tényezők folytak be, olyan események döntöttek el sorsát, melyeket előlege senki nem számíthattott. — Nem kevesebblőn célba véve, mint felforgatása azon alkotmányának, mely a hódoltságot is megőrizte a magyar korona számára. Uj próbáltatások, új küzdelmek léptek előtérbe, más neműek, mint

a régiek, de összes erejét nem kevésbbé igénybe vevők. S régi tapasztalatait ezek kiállításánál is haszonnal alkalmazá.

Mert a magyar nemzet élete a küzdésnek egy hosszas láncolata: melyben az alföld mindig az eszélyes, ovatos, de biztosan küzdő szerepét játszta. *Szilágyi Sándor.*

A tornai kastély.

A Rozsnyót Kassával összekötő országot egyike a legregényesebb utvonalaknak hazánkban. — Krasznahorka várát elhagyva, a Tornának Kassa felé vivő uton jobbra Hosszurét helység látszik, gr. Andrassy György régi építész s ízléssel módosított kastélya s parkjával, balra dornói vasgyára s öntödéje; az ünnepléses, ez lármás díszítményt ad e völgynek. Azután Hárskút első tornamegyei helységébe jutva, halkal emelkedünk a Gömör s Torna közt határfalat alkotó hegylanc tetje felé a költségesen épült *szoroskői* töltés kanyarulatán fel; egyideig a tetőn haladunk, majd a tornai oldalon meredek sziklabércz felett állunk, az innen levívó út bástyaszzerű falazattal van istápolva, míg a meredekséget termékeny szőlőültetvények váltják fel Almás felett,

Tornai kastély és kert. (Gr. Keglevich Béla birtoka.)

bűnre, hazugságra, tettetésre tanítja. De az alföld népe akkor is kevély és őszinte volt. Soha a büntetést jobban nem üldözik, mint akkor, az erkölcselenséget soha jobban nem büntették, s még az apróbb kihágások irányában is soha szigorúbbak nem voltak.

De hát mi az oka ezen ellenmondásnak? Honnan van, hogy a bíró, ki porig hajtja fejét a Nazur előtt, oly szigorú fejelemet gyakorol otthon, az a bíró, ki a szubasát nem tartja bűnnek megcsalni, sem a községet nem csalja meg, melynek összes vagyonával rendelkezik, sem pedig magát nem engedni alárendeltjeitől rászédetni? s hogy e részben éberségével csak kitartása versenyzett?

Mindennek természetes oka volt; bármily utálatos volt is a török zsaroló rendszere, de az egyéni sohasem tette rabszolgává. A község maga intézte saját ügyeit, lakosainak első foruma maga volt. S a fő, az egyetlen, a soha nem mellőzött szempont mindenütt a község java. A község javáért türt, szenvedett a bíró, de a község becsületéért minden büntetést megtorolt. A község érdekében kijátszta a nyakán ülő ellenséget,

mely még maga is hegyoldalban s regényes ponton fekszik.

Azontul a számos meséről, adomáról híres Görgő áll elő egyszerű régi templomával, melynek szentélye, a kerítésben álló kistoronnyal együtt, átélte a tatárromlás veszedelmét. Volt már említve a Vas. Ujságból.

A Görgőről egész Tornáig, de különösen Udvarnokig terjedő útról belátszik az északi határon elvonuló sziklabércz kettészakadásából emelkedett két szemközti sziklafal, mely kevésbé tágasabb a tordai hasadéknál. Tövében fekszik a diófákban bővelkedő Szádelői helység, melyről a sziklahasadék *Szádelői völgynek* nevezetik.

E gyönyörű völgy bővebb leírását más alkalomra hagyván, itt csak azon népmonda meséjét említiük, mikép az Atilla fiainak csatájában megfutadott egyik herceg, völgyet, bércezt atya szárnyas lován átszáguldott, futásában e hegytetőkön is üldözötte, átugratott a hasadék-szirt egyik oldalról a másikra; s egy kőlapban ma is egy nagy lópatkó idomu természetes benyomulást mutogattatik, azon magyarázattal: „Atilla lovának patkónyoma.“

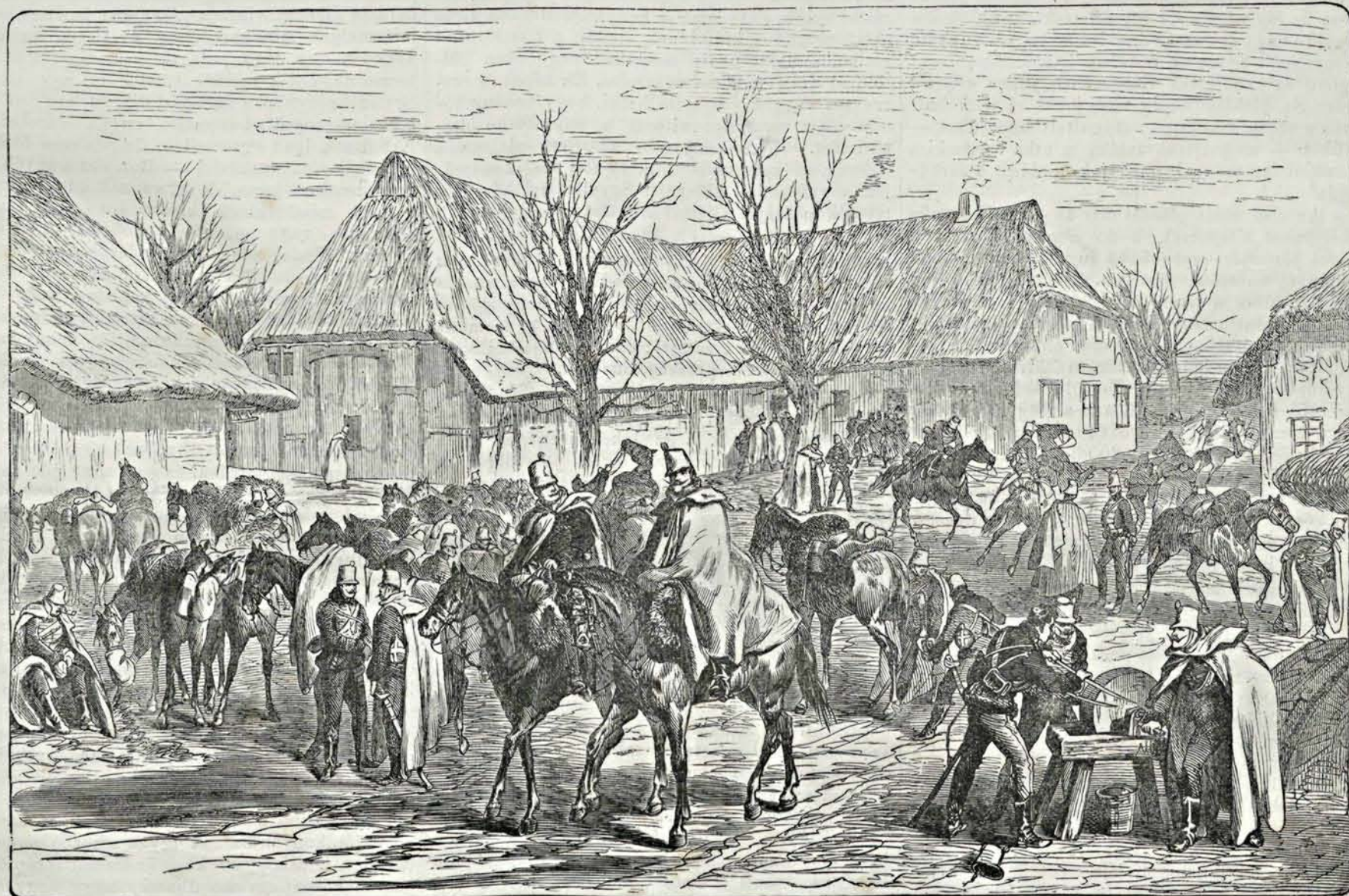
is némi rendezés alkalmaztatott újabb időben, de a tó déli szélén a város felé állott fürdőház pusztulásnak indult. Pedig oly kis közönség is, mint Torna városké, főleg most, midőn ez megyei székhely, igen fel tudná azt a fürdőt kijavított állapotban használni. Még is illetné ezt a tiszta s bár szegényes, de rendezett utcákból s ép házakból álló osinos Tornát egy jóra való fürdő. Az egész Torna város gyümölcsös kertek látszik a szintén kertalaku kisd Torna megye kelet felé eső részén. Munkás, földmívelő nép lakja, tősgyökeres magyar fajból, élénk véralkat jellegével. Viseletük inkább az abaujakéhoz, mint agömöriek viseletéhez hasonlít. A szomszéd Somogyi helység (a rozsnyói püspökség birtoka) erős s szép alkotásu nönépével a tornai ember mint messze földön páratlannal kérkedik. Tájékiejtésük egészen a rozsnyói nyelvcsokások szerinti, kevesebb idegen szóvegyítéssel. Nem az egész megyében, hanem csak Torna városban s a megye északi s nyugati részein ilyen, a déli részek népének szóvegyése már a borsodi szendrővidékiekével egyez.

Diszjere válik e kis városnak, — hozzá mért kiterjedésű, de izletesen épült (bár épen nem újkori) megyeháza.

Elismert dolog, hogy a magyar huszárság első a könnyű lovasság sorában; s a magyar huszár, ha kicsipi magát, oly deli, oly takaros, hogy kétes, vajjon szépsége vagy vitézsége híresebb-e? Talán mindkét szép tulajdonsága szolgált okul, hogy majd minden európai nagyobb állam, a magyar huszárság mintájára huszárezredek alakított. Most már van francia, angol és porosz huszár stb., a kik kisebb-nagyobb mértékben öltözetünket is megtartották. De azért a valódi huszár mégis a magyar, mert még nevét is a mi nyelvünkben vették kölcsön.

A zordon éghajlatu Dánia csipős levegője, s hóval és jéggel borított tájai, különös ellentétben állanak ugyan a mi alföldünk rónáival, de a huszár feltalálja magát a jég hátán is. Képünk egy előírt jelenetet ábrázol, a mint a megpihenő harcosok a még következő ütközetre előkészülnek. Közörlük is a kardot, hogy a kemény aczél csak úgy hánnya a szikrát, mint annak az öreg huszárnak a szeme, a ki a kő forgatásában kiíradhatlan.

Ha visszakerülnek egykor szülőtte földükre, ha a mostani harcziakból békeszerető csöndes öregek válnak, gazdagodik majd a regék országa;

A magyar huszárok Schleswig-Holsteinban.

Udvarnoktól mintegy félmezföld távolban találjuk Torna mezővárosát, a megye székhelyét, kisdéd, de jó ízlésű emeletes megyeházával, tiszta, rendezt utcákkal. — Régi várának romjai, régi temploma, ódon kastélya, valóban érdekessé teszik e kis város külső tekintetét.

A régi várat szintén bővebben ismertette már a Vasárnapi Ujság.

Azon időtáiban építette Tornát az első Bebek, midőn Csetnek, Gombaszög, Pelsőcz, Krasznahorka, Szádvár és Szögliget várjai, ugyan az ő tevékenysége és hatalmának eredményeül, mintegy fölntöttek, a vidék védelmére, de egyszersmind félelmére.

Mai képünkön a tornai ódon kastély, háttérben a hajdani tornai templommal s legvárabb a váromokkal, előtérben a kastély szépséges kertével, természetalkotta nagy tavával látszik. E kastély a legerősebb tornai vár hasonlatosságára tornyokkal építettet 1686—1690 közt s bővítettet alatta elterülő gazdasági épületekkel 1748 körül.

A Gyulay és Keglevich grófok birtoka volt Torna városával együtt, most gróf Keglevich Béla tulajdona. Most a tó tisztán tartatik, a kacatényező nádas kivételével; a kert szépítésére

Dicséretre válik a kis megyének, ámbár igen köves kis ország, hogy kitűnő jószágú utain járni nem unalmas, kivéve a Jásafőn át Gömörbe vezetőt, Aggtelek felé, mely úgy megviseli az utast mikép elmondhatják róla, hogy: minden jólétnek megvan az ő bójtje. U.

Magyar huszárok Schleswig-Holsteinban.

Azon harcban, melyet a két egyesült hatalom, az osztrák és porosz, jelenleg Dánia ellen folytat, nekünk is jutott egy kis rész. A mi huszáraink is ott küzdenek a dánok ellen, a kikben elég vitéz ellenségre találtak; de hiszen a huszárnak vitéz ellenségre van szüksége, ha magát kitüntetni akarja.

Erre a folyó harc alatt már több ízben volt alkalom, s a huszár, — ha az őt nem érdekli ügyért nem lelkesül is annyira, mint a német hadak, — magával hordja mindig talizmánját, azon öntudatot, hogy magyar, s így az ellenség előtt tagintia nem szabad. Ha eszméért nem, hűségéből is jó katona a huszár.

lesz mit hallani az unokáknak, ha az öreg meséli, miképen verte egykor a dánuszt; miképen úzte árkon bokron át, de abban az átkozott danius országban anyi a tenger, hogy alig ugrott nehá nyat a fákó, minduntalan egy-egy tenger állt előtte, már pedig mindenki tudja, hogy a huszár a vizet a csizmájában sem szereti.

A gazdaság köréből.

Napraforgó-termesztés.

Mily érdekes, hazánkban, különösen a homok birtokon — hol repce ritkán sikerül — a napraforgó-termesztés, azt több éven át tett, s figyelemmel kísért tapasztalásom után van szerencsém a földmívelő közönséggel tudatni. Csak kevésbé elzött hazánkban a napraforgó-plánta, csak kertvirágnak tekintették; közelebb időben azonban a melegebb éghajlat alatti ó hitű lakosok a bójtre használható zsirozás végett, a tengeriföldek szélein s sorokint tenyészették, de oly figyelem nélkül s oly közönyösséggel, hogy ha a földet mívelő szegény ember a földbirtokostól felébe vagy harmadába kapott tengeri földről a termést be-

dézsmálta, a földbirtokos a néhány soron termett napraforgót figyelembe se vette, pedig ily sor napraforgó 3., sokszor 4. köböt magot is adott. Több évi figyelmem után tengeri-földjeimet oly móddal adtam ki, hogy azokon minden 20 öl szélességi távolságban egy sor napraforgó természetessé, minek következtében minden 1200 □ hold földről két-két köböt kibugázott vagy kicsipelt olajmagot kaptam, mi tengeri fordulom után 3-400 köböt magot tett. Az ily feles munkakezeléssel mindamellett még kielégítve nem voltam, mert azt tapasztaltam, hogy a ki jókorabb vetette be földjét, az sokkal jobb és kifejtettebb magot adott, mint a ki később vetett, mi legalaposabban kitűnik onnan: hogy a jókori vetésből került 90 font súlyú köböl mag 18, sőt 20 font olajat adott, a későn vetettből való 75 font sulya pedig csak alig 6-8 font olajat.

Ennek tapasztalása engem próbátérre ösztönzött, s tengeri-fordulomnak telét — 200 holdat, 1200 □ ölével véve majorsági erőmmel megszántattam, József napkor kezdve a bevetését. Sz. György napra be is végeztem, midőn aztán a kapáláshoz — de csak kézi kapával — kezdettem, s ez első kapálás bevégeztével a másodikhoz — feltöltéssel — fogattam s az egész munka június 20-ra be lőn végezve, s így állottak napraforgóim nappal a nagy szárazság dacára lekonyulva ugyan, de a reggeli és estvili órákban a legszebb eleven-ségben és szüntelen virágzásban, július elejétől egész Sz. Mihály napig virágoltak el nem hullatva s ekkor a kifejtett maggalat bugájkukat — fejték — meghajtvá tarták, mintha egyenkint köszönni látszanának gazdájuk ápolását s fáradságát.

Az első vetés plántái már augusztus közepén tökéletesen kifejtettek, s én a pesti kertészeti egyet jőzseféri csarnokába augusztus 26-kán egy példányt mutatól átadtam. Szeptember elején megkezdtem a napraforgó aratást, s a száraz időben folytattam egész november közepéig, semmi más által se hátráltatva, mint a ritka esőzés által. Harom helyen tettem földem próbát, egy hold legaványabb homokföldről kaptam 8. a kövőbb homok — aljas földről 23 tetézet köböl napraforgó magot, s az egész 200 hold földről került 3076 köböl épületeim padlásaira 10-12" vastagságra rakattam s naponként két hétig forgattam, később csak harmadnapban egyszer s december közepére már annyira kiszáradt, hogy olajgyártására is használható lett.

Az egész természetnyire fordított költségeim következőkben állottak:

200 hold földnek jövedelme,	
ha haszonba adtam volna per 6 ft. 1200 ft. — kr.	
200 eke napszám holdankint	
per 1 ft. 60 kr.	320 „ — „
20 köböl napraforgó-mag, mit	
elvettettem, per 3 ft. 20 kr.	64 „ — „
10 gyalognapszám a mag el-	
szorásánál per 40 kr.	4 „ — „
200 hold földnek beboroná-	
lása (30 igavonó napszám) per	
1 ft. 60 kr.	48 „ — „
150 gyalognapszám kétszeri	
kapálásra per 30 kr.	450 „ — „
2560 i-mét leszedésre, kibu-	
gázásra padra hordás és forgatás	
per 30 kr.	768 „ — „
1 felügyelő gazdának 8 havi	
fizetése	160 „ — „
Összesen	3014 ft. — kr.

Az előmutatható haszon pedig: 3076 köböl napraforgó-mag az olaj mostani olcsó ára mellett is megér köbönként 3 ft. 20 kr. 9843 ft. 20 kr. A napraforgó levelei 28 ököknek, 24 fejestőhöz és 20 lónak két hónapig zöld takarmányt adott s ha napokint egynek tartását csak 10 krba veszem is, 60 napra per 7 ft. 20 kr. 432 „ — „ 400 zseker száraz kórot tüze- lésre használva csak 2 ftal 800 „ — „

tehát 11,075 ft. 25 kr. sokat levéve 3014 „ — „

marad tiszta haszon 8061 ft. 20 kr. Mi lehet hát a homokbirtokon jövedelmezőbb, mint a napraforgó-tenyésztés? hol a gabonatermesztésen kívül más pénzforrás nincs. Ott, hol 5 köböl gabona megterem, napraforgó 10 köböl terem meg bizonyosan, ha több nem, s

mag a gabona 3 ftal se adható mindig el, a napraforgómag ezen árát, sőt hol olajgyárak léteznek, 4 ftal is elkel. En biztosítom a szomszédságomban lakó gazdákat olajgyárammal tett kísérleteim után, hogy jövedőre — t. i. az ideitermésért — egy köböl, olajgyáramhoz szállított jókori vetésből termett száraz s tisztán kiszelt napraforgó-magért 4 oszt. ftot adok.

A nem rég felfedezett petroleum, mindamellett, hogy igen olcsón megszereshető, a napraforgó-olajjal soha nem versenyezhet, mert a petroleum csak lámpába s égetésre való s kiállhatatlan nehéz és rossz szagú, a napraforgó-olaj pedig nemcsak lámpába való s minden rossz szagtól ment, hanem tisztán készíthető, enni is igen jó s a mostani idő még oly népet és embereket is kedvelőjéül nyert, kik az olaj élvezetétől eddig undorodtak a most kenyérből olajjal, szalonnás pirítás helyett édesdesden megesszik, s miután a szokás uralkodik minden népen s egyénen, ha a megszokás hasznos is, bizonyos, hogy rövid időn igen nagy mérvben fog az fogyasztási hazánk azon lakosainál is, kik azt eddig nem használták eladulni. S így olcsóbb levén az ilyen olaj a disznó-zsírjal, a nagyobb mértékbeni fogyasztás, s a napraforgó-terjesztés által sokaknak új pénzforrás is nyílik, s az olajat se kénytelenítettünk olcsó árért csupán a külföldnek eladni, a tisztított és enni való olajat pedig messziről vagy éppen külföldről drága pénzen vásárolni. En képes és szerencsés vagyok megmutatni, hogy néhány hónap alatt mennyire vittem a napraforgó-olajgyártást. — A hanyagon készített olajnak a debreczeni kereskedő urak 19 ftal veszik mászárját, a gyárából kikerült, figyelemmel készítettnek mászárját 23 ftal örömet megfizetik.

Az ideai olajgyártásnál már annyit tapasztaltam, hogy egy köböl napraforgóért 16 font olajat haszonnal adhatok, jövőre pedig — ha a gazdasági közönség tanácsomat elfogadja, s hogy jól és tökéletesen kifejtett magot adhaszon gyáramnak — a magot jókor elvetvetti: 20 font olajat adhatok egy köböl tiszta napraforgó-magért.

Eddigi kísérleteim után ezen névönvön fontoságáról meggyőződém, különösen Szabolcs, Bihar és Szathmármegyei t. gazdasági közönségének vélek tapasztalati megismertetése által jó szolgálatot tenni. — (Szabolcsmegye Asszonyréz puszta.) Zichermann Ignác.

Egyveleg.

(Az orvosok helyzete Északamerikában). Talán sehol sem könnyebb orvosossá lenni az egész világon, mint az Egyesült Államokban. Az orvosnövendék meglátogatja az előadásokat két tanfolyamon keresztül, mind egyik tanfolyam 4-5 hónapból állván. Szükség esetében egy év alatt kézen van ezzel, leteszi a szigorlatot, 30 dollart fizet diplomájáért s most utánna, hogy ismeret-ségeket szerezzen, a mi természetesen már lassabban s nehezebben megy. Ha Európában egy fiatal orvos állása kétes, úgy itt a szó szoros értelmében ingatag s nem rendelkezhetvén elég vagyonnal, a legelső kedvező kinálkozó foglalatosságot meg kell ragadnia, hogy így pár évig csendesen láthasson dolgozni. Minthogy magában Új Orleansban is felette bajos gyakorlatra szertenni, nem tettem több kísérletet — írja egy amerikai orvos — hanem diplomámmal felszerelve, egy fekete szolgáló kíséretében, kis gyógyszeres szekrényemet véve, az ország belsejébe vándoroltam. S reménylhetők legnagyobb hasznomra lesz, ha több évig ezen vidéken mint tanító foglalatokodom s ez által a gazdaság illetvényesek ismeret-ségébe jutok, kik közül talán egyik vagy másik házi vagy udvari orvosává teend. Névtelen, mocsáros helyen telepedtem meg, várva a mik következnek, egy szakácsné, fekete szolgáló teljesen felszerelt gyógyszeres szekrényével, melynek paripám társaságában; mind a négy olyan, mely egy fiatal orvosnál a legszükségesebb s legkülönbözetlenebb. Gyakorlatom nagyobb részint arra szorított, hogy lehető pontossággal körutakat tettem szomszéd ismerőseimnél, saját asztalom kimérendő s meg hogy minden kedvező alkalmat megragadjak. Az itteni orvos egész reményét az illetvényesekbe helyezte, mert a kicsiny, gyakran csak 15-20 házból álló városok lakosai rendszeren szegények s nem örömet fizetnek. A fizetésről főleg igen kellemetlen. Ritkán fizetnek s tavasz előtt gyakran éppen lehetetlen idegen segély nélkül a megszolgált pénzhez jutni. Epen azért az emberek egy sajtóságos osztálya alakult, az u. n. beszédők,

kik a kérdéses összeget, annak 10 száztlójáért behajják. Itt ily emberek mindenütt találhatók s a kinek pénzre van szüksége, minden tévoa nélkül hozzájuk fordul; mivel saját dijuk is kérdéses forgó, kiki pénze legalább egy részének behajtását elég biztossággal reménylheti. Ez megszokott eljárásnak látszik, mégis va a dolognak egy árnyolatna, mert a beszédők, ha csak némileg is biztosok, hogy az adó végre fizet, az adósságot magok nevére veszik át s a megszorult adósságot vérg zsarolják, mit az elmagyarázható törvények is gyakran csak elősegítenek. K. G.

(Oleós étkezés Angliában.) Bizonyos Corbett ur nem régen Glasgoban, Skótzia egyik nevezetes városában oly tisztességes emberek számára, a kik a gyomornak, az emberiség ezen zsarnokának, sokat áldezt meg nem tudnak, vagy nem akarnak, hogy éltetést nyitott, mely nem csak ott, hanem London, Liverpool, Manchester, sőt Anglia más nevezetesebb városában is számos hasonló intézetet hozott létre; miknek előnyeit mind a vendégek, mind a vendéglősök elismerték. Lépjünk tehát — két utazóval — Corbett ur ebédlőjébe. Itt van a nagy világos, pihenésre nógató, tiszta terem, mely az egész utcái homlokzat hosszán végig vonul. Ennek három fala mellett állanak viaszosal való borított asztalok, melyek mindenikén nyolcz tiszta teríték, s közepén egy nagy palack friss víz látható. A terem negyedik falánál emelkedik egy állvány egy szekrényvel s zárt asztalkával, mely mögött a háziasszony ülve szemlélve a felszolgálatot. Ezt fiatal, igen egyszerűen, de csinosan öltözött leánykák által eszközölik. — Bor, sör s egyéb szesz italok e teremből ki vannak küszöbölve: a helyett mindenkinek kívánatára egy palack citromos vagy pezsgő-víz szolgáltatnak, 3 krajczárért. Minden adag — akár leves, akár főzelék, akár egy csésze tea vagy kávé, akár pudding — (az angolok téztásnéjé) 1 penny vagy 3 kr. p. p. csak a husnál tesznek kivételt, melynek egy adagja, akár meleg akár hideg, 1 1/2 penny vagyis 4 1/2 kr. Két utazónk a többi vegyes vendékek közéült — s jó izéden érkezett. Egyikük adott magának egy tányért törött borsóval. egyet husal, egyet burgonyával 16 tal kenyeret — a másik egy csésze oros huslét (buillon) egy adag hideg húst, egyet burgonyával és egy adag plumpuddingot. S ezzel jól lakván fizetésre került a dolog — s mind ketten összesen 9 pennyt vagyis 29 krajczárt fizettek. Ezután utazónk az ebédlőtől egy ajtó által elkülönített terem mentek, hol 4 penn ért (= 12 kr. p. p.) két nagy csésze kávéval tejjel s fél font (= 12 tal) vajás kenyeret kaptak. Az említett intézet nagyban vásárolja a szükséges húst, s csak első minőségűt szokott venni. Azért oly izletes, hogy a kik megkóstolták, nem emlékeznek, hogy valaha jobbat ettek volna. Minden nap délutáni hat órakor a fennmaradt fél lefele áron adatik el: ha pedig valami még 8 órakor fennmarad, az ingyen osztogatnak a szegények közé. Ezen vendéglő, valamint glasgovi tiz kollegának, étlapja igen egyszerű. Kétféle leves, kétféle hus, burgonya, rizs s egyféle pudding. — Ezen intézetek jótékonyan hatnak ugyan a közép módú emberekre, minthogy ezeknek önértékét is táplálják; hanem korántsem mondhatni, hogy kegyeltes, jótékony intézetek, melyek alamizna osztogatás képében a gyámoltott egyéneket lealacsonyítják. Sőt a vállalkozóknak jól kamatoznak, miután néhány év óta nincs nagyobb népességgel bíró város a brit szigeteken, a hol ezen intézetek nem szaporodnának. S nálunk, a fővárosban úgy, mint a vidéki városokban a vendéglőkre szorult szegény ember még mindig oly drágán érkezik! És mily keveset nyer a drágaság mellett is mind a vendég, mind a vendéglős. Kp.

(A szultán kalandjai.) A szultán majd minden vadászatán éri valami kaland. Legközelebbi vadászatán, a mint kísérétét hátrahagyva, egyedül hatolt előre az erdőben, három rabló rohanta meg, anélkül, hogy ismerték volna. A szultán azt gondolta, hogy szegényekkel van dolga, s mind egyiknek 50 frankot ajándékozott. Midőn azonban a rablók észrevették, hogy nyakán arany lánczom vadászipot visel, ezt is akarták. A szultán úgy tett, mintha ezt is átadná, ugyanakkor azonban a sippal jelt adott, a kísérét előrohant, s a rablók elfogatvatván, most a börtönből elmélnékednek a nagyuri találkozásról.

(Agy völgény.) Andalusziában, Cincóban, e napokban egy 116 éves, Palemo József nevű földműves halt meg, ki legközelebb unokahugai egyikevel akart összekelni.

T Á R H Á Z.

Egyház és iskola.

(Nagy misék.) Husvét első és második ünnepén a budavári Boldogasszony-egyházban Haydn és Mozart nagy miséit fogják előadni.

(A sopronyi ev. templom) tornya, tiszta faragott kővekből már egészen fölépült, s a városnak nem kis díszére szolgál. A még fizetetlen költségek fedezésére, valamint a templomnak a torony-építés modora szerinti külső átalakítására, a konvent e hó 12-kén hozott határozata folytán, a gyülekezet saját tagjaitól 5% kamatozó s évenkénti sorolási utján törlesztendő 16,000 fnyi kölcsönt vesz föl. E célra 800 f fót már aláírtak.

(Az erdélyi protestáns egyház) — mint a „M. S.”-nak Kolozsvárról írják — ez évben kettős emléknépet tart meg. Egyik a hitalapító Kálvin halálának 300 ados évnapja. A másik helyi érdekű; t. i. 1564. ápril 13-án tartott az akkori erdélyi fejedelem, János Zsigmond meghagyásából az enyedi zsinaton azon emlékeztetés disputája, mely az eddig egységes protestánsok között végleges szakadást okozott, s melynek következtében a Luthert követők elváltak a Kalvin tanaihoz ragaszkodó többségtől. Ezen alkalommal történt az első r. f. püspök választása Alexius vagy Madár Dénes személyében. Mindkét esemény emléktét közünnepély által határozta megújítani a ref. főegyházi tanács; e végre a következők rendje szerint a szék városban tartandó zsinatot Kolozsvárt fogják megtartani, s a rendezésre egy vegyes biztosságot neveztek ki. Az ünnepély napját június 5-dikére tűzték ki.

Közzétételek, egyletek.

(A magyar tudományos akadémia) mathem. és természetudományi osztályainak e hó 21-ikén tartott ülésében három rendbeli székfoglaló értekezés olvastott fel. A sort Halász Géza I. tag kezdte meg, ki „Az életbiztosításról orvosi szempontból” szól. Utána Schwarz Gyula I. tag „Az ember-nem ugynevezett egységéről” értekezett. Végül Poor Imre I. tag miután az akademiának megválasztására köszöntet mondott volna, mint az akadémia által a mlglu magyar. kir. helytartótanács által ajánlott inséglevesek tépére megvizsgálására kiküldött bizottmány jegyzője, jelentést tett, mely szerint a bizottmány ama levelet — melynek adagja állítólagosan 24 órára egy ember élete fenntartására elegendő — nem találja elég czéleszerűnek. Kubinyi Agoston ur a nemz. muzeum igazgatója jelenti, hogy a Duka Tivadar hazánkfa ált l az akademiának küldött, de ettől a muzeumnak átengedett természetudományi és ethnographiai tárgyak, bár részben megsérülve, megérkeztek és az akademiának köszönetet szavaz. Murnann Ágost csillagászatú művét a bírálók: Kondor Gusztáv és Vész Armin tagok könyomataira érdemesnek találják. Bene Károly az utyjától maradt villanygépet ajánlja f. l az akademiának; köszönettel fogadták. Végül még egy érdekes ajándékról történt jelentés. Pátek Albert közli László Károly Mexikóban élő hazánkfiának a lapunk szerkesztőjééhez intézett levele kivonatát, melyben nevezett hazánkfa azon szép emlékezőse tolmácsolattik, hogy a m. akadémia palotája felbutorozásához közelebb 2-2 1/2 tonna (80-100 köbláb) mahagonifát, mint ajándékot már utnak indított. Az ajánlat köszönettel fogadtattott, s a további intézkedések meg fognak történi.

(A budai népszínház) tudatja, hogy a berlini Wallner-színházban a szinpad alatti ásátás és a gépezetekhez szükséges erősítési alapok munkálata most érkezett távirati tudósítás szerint, előre nem számított több időt vesz igénybe, — a miért is az „Ördög pilulái”, látványos bohóság, itt még néhányzórát előadatik. — A márt. 29-ére kitűzött „Genoéva” vígalmú, az előkészületek és nagyobbszerű díszlet átváltások pontos begyakorlása és a gépezet biztos sikerű működése miatt, néhány napra elhalasztott.

(A budai takarékpénztár), lefolyt üzletében összesen 6200 fót adott jótékonyági czélokra, és pedig az inség enyhítésére a helytartótanácsnak összesen 300 fót adott át; a karczagi, kisújszállási, madarasi, kunhegyesi és turkevei inségi bizottmányokhoz külön-külön 200 fót küldött; Budaváros szegényei közt valláskülönbség nélkül 500 fót osztott ki; a pesti kenyérszító bizottság kezébe 200, a budai leveleszató egyletbe 100 s a mária-nostrai tüzérvallottak részére 50 fót juttatott. A pesti négyeletnek

100, a budainak 100, az izraelita kórháznak 100, a kereskedelmi s gyermekkórháznak 100-100, az evang. árvainstézetnek 100 s a budai polgári ápolónak 50 fnyi segélyt utalványozott. Ezenkívül részletfizetésben az Istvánalkú mintagazdaság számára 500 s a nemz. színház magánpénztára részére 200 fót tett le.

(A vácsi takarékpénztár) április 1-jén kezd meg működését. Az azon alakult intézet elnöke s igazgatója Drágyi Sándor, alelnöke pedig Trago Alajos. A 200 fros 150 részvény 97 részvényes kezében van.

(Az orsz. mag. gazdasági egyesület) földmívelési és marhatenyésztési elnöksztálya f. hó 18-án tartott ülésében az osztály elnökvé gróf Károlyi Györgyöt, alelnökeivé pedig gr. Zichy Nándor, b. Wenkheim Béla és Ghyecz Ignác urakat választá.

Közelekedés.

(A helyi csónakokkal való közlekedés) szabályzására a város kapitánysága üdvös rendeletet bocsátott ki; így a többek közt azt, hogy a Buda és Pest közt közlekedő csónakoknak 14 személynél többet nem szabad egyszerre szállítani. A puttonos asszonyok két személy-számban járnak.

(A kanizsa-zigrábi vasuterv), melyet Vukotinovits körösmegyei főispán mutatott be Bécsben, ott jónak találattott; e vonalat azonban addig nem fogják kiépíteni, míg a zimony-fiumei vonal tárgyjában a belga bankárokkal végreleszen be nem lesznek fejezve az alkudozások.

(Az arad-szebeni vasutat) a kormány mégis életbelelveti. Mint a „P. L.” bécsi levelezője írja, befolyás al bíró embereknek sikerült a kormányt rávenni, hogy az arad-szebeni, vasutvonal kiépítésére önállón, azaz a reichsráth nélkül tegyen kísérletet. A kereskedelmi és pénzügyminiszter közt alkudozás foly, hogy az építés, ha lehat, még ezen a tavaszon megkezdessék, az azon czim alatt, hogy ezáltal az inségben szenvedők is munkát kapnak. Ez azonban azt feltételezi, hogy tetemes töképezéseket gyorsan és olcsón szerezni sikerül, mert ha ez gyorsan nem történik, az inség talán a nyáron megszüvön, nem felelhetne meg fenntartásának.

(A Luczenbacher-Ruston-féle gőzhajókat) az állomási hidakkal, bódékkal s álló hajókkal együtt a dunagőzhajózási társulat 200,000 fton megvette. Ohajtandó, hogy e vétel által ne szenvedjenek csökkenést azon kedvezmények, melyek az eddigi verseny folytán a dunapart városok közlekedésére nem kis előnyök voltak ö-zekapcsolva.

Mi újság?

(Két műkedvelői előadás a nemzeti színházban.) E hó 21-én és 22-én újra ünnepet ült a jótékony-ág; a főrangú körök tagjai ekkor tarták műkedvelői előadásait a szükülködők javára. Harmackilencz esztendővel ezelőtt, a Pesten lakó magyar főurak majdnem hasonló inség enyhítésére német szini előadást tartottak a Belezny telken; utódaik és rokonaik most, a korszalem sugallatát követve, edes magyar nyelvünkön szölköztek szíveinkhez. Czélja mindkét önek szent, de előtűnk mégis ez utóbbi a kedvesebb. Ezuttal festői ábrákon kívül két francia vígjátékot adtak, oly otthonossággal és könnyedséggel, mely csak művészekről várható. A „Hol töltsem estémet” című első vígjátékban Gyürky-Orczy Sarolta báronő, Antrássy Kendyfy Katinka grófné, és Tisza Lajos ur műkedők köze. A második vígjáték „Női könyvek” alapezméje ez: Diphine (Csáky Melania grófné) arra a titokra tanítja meg barát-néjét Clotildeot (Vay Gizella báronő), hogy könyvek által a férfaktól mindent ki lehet erőszakolni. Az első kísérlet sikerül, Clotilde férjéért De Rieux Albert gróftól (Kendyfy Árpád) meg nyeri a kért gyémánt függő könyei segélyével. Megtudja ezt Chambly Prosser, Delphine férje (Béthy Ákos), egy pénzparóló korhely, kit felesége havi díjjal lát el, s ki mindenféle hazudozással iparkodik nejtől új meg új előlegezéseket kiciskarni, amellet igen mulaj-ágos alak, a gondolja, ha csak könyv kell, majd sírok én is. Hanem biz ezvel megjárja, mert mikor sírni kezd, neje kineveti s a helyett a pinézért (ifj. Károlyi István gróf) indítja könyekre. Csak azzal nyeri vissza neje tiszteletét, mikor aztán egyszeren három párbajjal szembeszáll s férfias bátorságot árul

el: akkor aztán megkapja, hogy a pénztárkulcs nála álljon. Tanúság belőle: az asszony akkor szép, ha győnge, a férfi akkor, ha erős. Mindkét vígjátékban a szereplők leglangosabb dícsérője volt azon folytonos derült hangulat, mely az előadást mindvégig kísérte. — A vígjátékok után festői ábrázolások következtek: „Béla választása a kard és korona között”, „Bornemisza Anna egy órai uralma” s az „Il decamerone” azon jelenete, midőn hét előkelő olasz nő és három ifju odahagyja Florenzét, hol a dögvéz dühöng, s a vidéken keresnek szórakozást, — Geiger, Vizelety és Winterhalter képei után. Mindegyik ábrázolat fényes, szemképrázató látvány volt. Résztettek bennök: Odescalchi Anna hercegnő, Károlyi Edéné, Pejacsevich Pálné, Keglevich Béláné, Erdődy Henriette, Degenfeld Bertha, Zichy Pálné, Zichy Irma, Zichy Melania, Degenfeld Emma, Königsegg Irma grófné, Révay Sarolta, Eötvös Ilona báronő; Odescalchi Gyula herceg, Festetics Leo, Keglevich Béla, Vay Alajos, Zichy Manó, Eszterházy István, Festetics Pál, Károlyi Gyula, Szapary Imre, Károlyi István grófok, Podmaniczky Armin báró, Bohus László, Nyéky Gyula és Sztyényi László urak. A közönség, az ötszörösen fölemelt árak dacára, megtöltte a színházat, s dörgő éljenekkel nyilvánította tetszését, az áldozatkészséget azonban s a szenvedők letörtölt könyei jutalmazták meg leginkább.

(László Károly.) Mexikóban élő hazánkfa, kitől a Vasárnapi Újság több éve óta számos érdekes közleményt hozott Amerikából, legközelebb ismét egy szerket tetten adta jelét életének. Egy, a V. U. szerkesztőségéhez intézett s a mult év végén kelt levelében ugyanis — melynek illető része a m. tud. akadémia mult heti ülésében is felolvastott — többi között a következő ajánlatot teszi: „Tudatni akarom önnel, hogy (fakereskedési üzletben) társam, Nemegeyi M. Bódog és én egy pár tonna finom mahagoni-fát akarunk küldeni a magyar akadémia palotája bebutorázásához, mint részünkről csekély adakozmányt. Ilőnyértek tekintetűl ezen, az akademiának ajándékol küldendő 2-2 1/2 tonna (40-50 mázsa) vagyis 80-100 köbláb mahagoni iránt ekkép intézkedtünk. Mi azt az első hajóval, melyet terhelünk, körülbelül új-nap táján New-Yorkba küldjük, s onnan Londonba, vagy Liverpoolba szállittatjuk ottani ügyünkeink kezébe, hova mint egy mártiusban megérkezhetik. Ha tehát ez aján-dékunk az akadémia hasznát veheti, az elfogadják, akkor intézkedjék tüstént annak Londonból vagy Liverpoolból Pestre szállítása iránt” stb. Az akadémia ez érdekes ajánlatot szivesen és köszönettel fogadta, s teljes elismeréssel szól róla mindenki, a ki távollevő hazánkfiainak e szép megemlékezéséről értesül.

(A „Színházi Látó” megszűntetése ügyében) e lapok mult számában közölté mltő kifakadásunkra azóta lapokban és magán-uton némi felvilágosító szövegek intézettek hozánk Kitűnik azokból, hogy a megszűntetés miatt legkevesebb szemrehányás illeti a volt szerkesztőt, Szerdahelyi Kálmánt, ki egy hasonozó ujlap iránti engedélyért folyamodott, de azt ki nem eszközölhetette. Midőn ezt megemlítjük, kijelentjük azt is, hogy mi megszűntetés belső okainak kutatásába nem elegendünk, s meddő polemikára meg épen nem vesztegethetjük szük hasábjainkat. Tény az, mit mindenki lát és bevall, hogy a kedvezően fogadott s magának már is tisztességes hatáskört biztosított kis lapnak rögtöni abban hagyása megbocsátlan hiba volt. S a hiba mielőbbi jóvátétele kívánatos és szükséges. A ki egy kissé gondolkodik fővárosi viszonyainkról, az szivesen elenged nekünk minden további hosszas okoskodást. Bármí uton, ujra fel kell egy efféle lapot támasztani!

(A magyarországi műegylet) e hó 23-án tartott választmányi gyűlésében következő Wichmann A. Drezdában: Gyermekkel játszó lányok (160 ft.), Pez Henrik Pesten: Vén harcosz (100 ft.), Mácsik Mária Budán: Női tanulmány (100 ft.), Siebke Luiza Düsseldorf: a Márton temploma Felső-Weselben (110 ft.), Süs Gusztáv Düsseldorfon: Tyúk (50 tallér).

(Bankjegy hamisítók.) A napokban egész bankhamisító bandát fedeztek föl Szababékon. Mind tíz forintos bankjegyeket készítettek, s hamis gyártmányukból már többet átvittek a közforgalomba. Azért tájékoztalás följegyezzük, hogy e hamis bankjegyekre Ke series 205,998 számmal, és Ke series 265,998 számmal van nyomtatva.

(A zürichi részvéte a magyar szükölkö-
dök iránt.) A helyét szövetségi megítésem,
Zürichben tanuló magyar ifjuság, fölbátorítva a
zürichi lakosságnak irántunk több alkalomkor
nyilvánított ószinte rokonszeve, és emberbaráti
áldozatkészsége által: a zürichi színház igazga-
tóságához azon kérelemmel járult, nyujtana a ma-
gyarországi szükölködkök javára rendezendő szini
előadással alkalmat Zürich minden rendű lakójá-
nak a részvét tetteles kimutatására. Feldmann
ur, a színház jelenlegi igazgatója, ennek folytán
a mart. 12-kén előadott „Graf Waldemar“ dráma
fele jövedelmét e célra felajánlotta. Az előadás
megtörtént, s tiszta jövedelméből hazánk szegé-
nyeinek 244 ft. 15 kr., és két db. es. k. arany ju-
tott, mely összeg az ottani magyar technikusok
egyletének adatait át, ezek azt b. Eötvös József-
hez küldötték kiosztás végett.

(Szavaltati estély, névnapi üdvözlés.)
Sopronból tudósítanak, hogy ott e hó 18-án a ké-
pezői ifjuság örömmünepet ült. — a közügyekben
fáradhatatlan minden szép s nemesre lángoló nt.
Pálffy József képezői igazgató s Király József
tanár urak névnapi ünnepe. E nap estéjén tiszte-
letükre az ifjuság szavaltati estélyt rendezett,
mely alkalommal az intézetben egy nagyobb ter-
met arcképeikkel díszíték föl s fényesen kivil-
lították. Megjelenésük alkalmával a képezői
zenekar fogadta őket, mely után mindketten két
növendék által talpraesetten felköszöntettek; erre
azután szavaltatok következtek s néhány zongora-
darabot is előadtak.

(Szigeti szünetesítés Sopronban) a szini-
előadásokat jövő hóban „Szécsi Mária“ vagy
„Murányvár ostroma“ színművel nyitja meg.
** (Egy botosáni bojár.) Miklós Sofiano a
ki hazánkban több ízben megfordult, s Szolnokon
többször élvezte a magyar barátságot, most a
szolnoki inségét hallva, megemlékezéül 50 főt
küldött a szolnoki szükölködkök számára.
** (Győrffy Antal szünetesítés) Füleken e hó
13-án szünetesítést rendezve, jövedelme felét, az 22
ft. 70 krt. szerkesztőségünkhöz küldte be az elő-
földi szükölködkök javára. Szép megemlékezése
elismerést érdemel.

(A magyar ponyvirodalomra) a Sz. István-
társulat föl hívja az írók figyelmét. E részben —
ugymond a társulat föl hívása, — részben oda tö-
rekszik a társulat, hogy az e nemben mérges
gombaként fölmerülő kártékony terményeket meg-
akadályozza s az elfoglalt térről leszóritsa oly
művecskék kiadása által, melyeknek, minthogy
egy-két fillért a legszegényebb néposztály által
is megszerezhetők, üdvös hatása kétségbevonhat-
lan, sőt nélkülözhetlen szükségé vált, tekintve
azon botránnyos babonás, sokszor erkölcsrontó
firkákat, melyek ezer és ezer példányban árul-
tának és kelnek el. Erre vonatkozólag a „M. S.“
megjegyzi, hogy e törekvés mindenesetre dicse-
retes, csak az ohajtandó még, hogy a ponyviro-
dalom ilyen reformálása vallásfelekezeti kül-
lönbség nélkül eszközöltessek.

(Az öt székely váromladékok) legujabb idő-
ben ép oly fáradhatatlan, mint ügyes kutatóra ta-
láltak. Báró Orbán Balázs, kinek öt kötetben
megjelent keleti utazása oly méltó figyelmet ger-
jesztett, Mezey József festőművész, a székely
földön mintegy 100 régi várat, templomot, tájké-
pet és népviseleti csoportozatot fényképeztek le.
A nemes báró e képeket közelebb az erdélyi mu-
zeum-egylet történelmi szakosztályi ülésén bemu-
tatá, azon terjedelmes munkájával együtt, mely-
hez ez érdekes képek száma vannak. — A báró
ur fáradtságos utazása, mely a legmagasabb he-
gyekről a legmélyebb barlangokig terjedt, —
mint a kolozsvári lapok írják — különös elismerés-
ben részesült, s miután az eddig ismert várom-
kon kívül, a rengetekben mintegy 40 eddig

irodalmilag ismeretlen váromot és várhelyet ku-
tatott fel, s azokat felmérte, lerajzolta, lephoto-
graphirozta, mint valóságos felfedező jelenik meg
régiségbuvárlatunk mezején. E felfedezés a székely
ösidökre egészen új világot vet; mert mint
tudjuk, a székely középkori institutiók a várakat
nem türték, e várakról okleveleink és történé-
szeink hallgatnak, eszerint e várak egy oly kor
maradványai, melyet történelmileg nem ismerünk;
s miután e várak utazóink előadása szerint oly
formán voltak elhelyezve, hogy azok a székelyföld-
det körítő hegyek tetején, egymástól láthatólag
feküdtek, azon gondolatot ébresztik fel, hogy e
várak a magyarok kijötté előtt itt székelt székely-
országot védelmezték, tehát a hunnaktól itt
maradt székelyöskölköktől építettek.

(A győri régi vár) utolsó maradványát, a
dunaparti bástyákat, most rombolják le. Téglaín
R. G. V. M. betűk és 1661 évszám látható. A be-
tűk jelentése: „Reimund Graf von Montecucoli“
a ki is 1661-ben győri várparancsnok volt, és
ezen bástyákat építette.

(Ásatások a saloni romok között.) A saloni
romok között, hol a régi okmányok szerint a sz.
István templomban a horvát királyok hamvai ja-
hennek, közelebről ásatások szándékoznak
megkezdeni.

(Halálhíradás.) Váradai Szabó János, e hó 13-
ikán Debreczenben, 81 éves földi pályáját bevé-
gezte. A tudomány meleg pártolóját, a nevelés
ügye hű bajnokát, a szegények jóltevőjét veszt-
ették benne.

(Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szer-
kesztőségéhez beküldött:
Az alföldi szükölködkök számára: Berzencs-
böl Takáts Ferencz molnármeester 3 ft.
Felsőbányáról egy műkedvelői szünetesítés
jövedelme, beküldve Bájfalusi által 6 ft.
Fülekről Győrffy Antal szünetesítésétől egy,
az ottani kaszinó támogatása s ellenörködése mel-
lett rendezett szünetesítés jövedelmének fele ré-
sze, Váczy Gábor kaszinói jegyző által 22 ft. 70kr.
Botosánból (Moldva) ottani bojár, Sofiano
Miklós, ki hazánkat minden évben meg szokta
látogatni s a magyar barátságot ismeri, ott lakó
hazánkfia, Hajnal Imre gyógyszerész által, 50 ft.
(A szolnoki számára.)

(Bogdásáról (Barauya) az ottani ref. lelkes
ujszülött leánya keresztelési ünnepéje alkalmá-
ból összejött kis társaságtól a komaebéd alatt
hegyült a Hetesy Dániel által beküldött 12 ft.
(A m. gazdasszonyok egyletéhez.)
Székely-ferővárról egy névtelen 2 ft.
A mai közléssel együtt az alföldi szükölkö-
dkök számára a Vas. Ujsághoz eddig beküldött
összesen 2049 ft. 20 kr. és 52 darab arany.

Nemzeti színház.

Péntek, márt. 18. „Tausig Károly hangver-
senye.“ Murska Ilma közreműködésével. Ezt meg-
előzte „A fehér hajszál.“ Vigj. 1 felv. Irta Feu-
illet Octave.

Szombat, márt. 19. „Az alarczobál.“ Opera
5 felv. Zenéje Verditől.

Vasárnap, márt. 20. A színház zárva volt.
Hétfő, márt. 21. „Műkedvelői előadás.“

Kedd, márt. 22. Ugyanaz.
Márt. 23-tól kezdve 28-ig az ünnepek miatt
nem volt előadás.

Budai népszínház.

Márt. 18. „Egérfogó.“ Pálya-népszínmű 3
szakaszban.

Márt. 19. „Az ördög pilulái.“ Nagy bohózat
3 felv.

Márt. 20—28. A színház zárva volt.

Szerkesztői mondanivaló.

7108. H.-M.-Vasárhely. r. l. Örvendünk, hogy kívá-
natát azonnal teljesíthetjük. A megjelölt könyveket meg-
rendeltük, s ott tüstént utunk indították. Bár már előbb
tehettünk volna hasonló szíveséget.

7109. Lippa. Dr. Sz. Köszönettel vettük a küldeményt.
A régebbi iránt intézkedünk, hogy az ott jelenlétek meg,
a hol ön kívánja. A legközelebbi napokban ez már meg is
fog történni.

7110. Bors. B. S. A. „terjedelmesség“ csak a neta-
láni folytatásra vonatkozott. Magát a beküldött cikket e
vád nem illeti, s ennél fogva semmi kifogásunk nincs. (Kü-
lönben több ízben kijelentettük, hogy beküldött cikkek
visszaküldésével nem foglalkozhatunk, s kérésük kell
mindenké, hogy ha kéziratának bírása közelebről érdekli,
annak másolatáról gondoskodjék, mielőtt hozzánk bekü-
dené.

7111. Rákóczi. Van ebben és a korábbiakban némi
nyoma részint a feltalálási, részint az utazói tehetségnek,
de egészen véte a napvilágot még nem állhatják ki.
Egy-egy jól kigondolt eszme mellett sokszor kellemetlenül
érint meg egy-egy nyelvtani szörny s más egyéb külső
hanyagság.

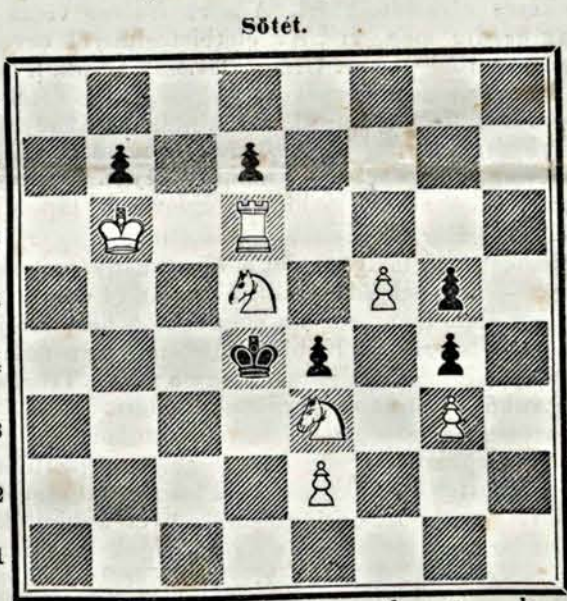
7112. Eled. M. G. Fel fogjuk szolítani a „Magyar Kép-
zóművészet“ szerkesztőségét, hogy ily kedves türelmetlenségű
előfizetőre legyen gondja, s a tudnivalókat önnök egye-
nesen küldje meg. — A felfedezésnek örvendünk s adandó
alkalommal hasznát vesszük.

7113. Szabadszállás. Nem a „financia“ jön itt
tekintetbe, hanem a „hosszúság.“ Hol vegyük a tért az ily
Szent Iván énekéhez? Különben szóval többet. Addig is
közönet.

Felhívás. Északamerikában a mult év május 6-án
a williamsburgi csatában kapott sebei következtében elhalt
Grechenek György honfittársunk Magyarországon élő ro-
konait felkérjük, hogy egy reájok néve fontos tudósítás
átvitelére a Vasárnapi Ujság szerkesztőjénél jelentkezze-
nek, vagy hollétüket tudtára adják.

SAKKJÁTÉK.

222. sz. feladvány. — Szalay Sándortól
(Körös-Ladányban).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 217-dik számú feladvány megfejtése.
(Vész J. A. tanártól Budán.)

Világos. Sötét. Világos. A) Sötét.
1. d2-d3 Hb2-d3:A) 1. ... Bc7-d7
2. Vt4-c4 Kd5-c4: 2. Vt4-e4 Kd5-d6
3. Fd7-e6:mat. 3. Fe1-g3:mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József.
Pécsen: Rittkay János. — Mooson: Radányi Vilmos. —
Budán: Medgyesi Odán. — Bajmokon: Weisz Fülöp. —
Debreczenben: Zagyva Imre — Sperber F. — Nagy-Váradon:
Pál Rezső. — Eperjesen: Brósz Károly. — Pesten:
Cselkó György. — Verőcezen: Nagyidai Ferencz.

TARTALOM.

Radó Lajos (arckép). Sz. S. — A világ baja. Madách
Imre. — A Tisza bőcsője (folyt.). P. Szathmáry K. —
Egy év egy behódolt város történetéből (vége). Szilágyi
Sándor. — A tornai kastély (képpel). — Magyar huszárak
Schleswig-Holsteinban (képpel). — Napraforgó-termesztés.
Zichermann J. — Egyveleg. — Tárház: Egyház és iskola.
— Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság?
Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mon-
danivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pakh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Előfizetési feltételek 1864-dik évre:
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai
Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési újjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokot illetőleg, 1868. novem-
ber 1-től kezdve: Egy, négyezer hasábjátótt petít sor ára, vagy annak helye, egyezeri igitásnál 10 krba;
háromszor vagy többször igitásnál csak 7 krba számítandó. — Külföldre nevez kiadó-hivatalunk szá-
mára hirdetésmintákat elfogad, Hamburg és Altonában: Haasestein és Vogler. — M. Frankfurt-
ban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a Ker-
tezz-gazdasági ügynökség is, Józsefstr., 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden igitás után 30 ujkr.

Gróf Kendeffi Ádám.

(1795—1834.)

A jelen század harmadik évtizedében tá-
madt politikai és társadalmi mozgalom veze-
tői közt Erdélyben egyik legkitünőbb hely
illeti Kendeffi Ádámot, ki a férfiu bátorság,
rendületlen szilárdság, függetlenség, tiszta
hazaszeretet példányul szolgált kortársain-
nak, s a hazai ifjuság tettvágya, nemesb
ösztonei, erkölcsi érzete és lovagias jelleme
fejlesztésére sikeres és nagyon is idejében
jött befolyást gyakorolt. Politikai pályájá-
nak alig kezdetén történt sajnós kora halála
okozta, hogy erőteljes és nagyra törekvő
szelleméhez illő eredményeket
nem mutathatott fel e téren is.

Gr. Kendeffi Ádám 1795-ben
jan. 4-én született. Családja hősi
erényekben gazdag; Hunyadi Já-
nos oldala mellett őt Kendeffi
harcolt vaskapui s más nagy
csatáiban. Őt éves korában már
elvezte mindkét szülőjét. Iskoláit
a marosvásárhelyi ref. főtanodá-
ban végezte. Még itt kitűnt, hogy
nem a tudományos pályára, ha-
nem a gyakorlati élet mezejére
szólitja hivatása. 1815-ben Wesse-
lényi Miklós, Bánffy László s több
ifju barátja és Döbrentey Gábor
társaságában beutazta Olaszor-
szágot. Ezután pár évet Bécsben
töltött, hol athletai termete mel-
lett mint ritka szép férfi és ka-
landszerető merész jellem tűnt
föl. Fiatalsága ez éveiben ugy
élt, mint egy második Alcibiad,
annak minden hibájával. A birod-
almi székváros csabóti légköre
szilaj élvek közé sodorta. Er-
délybe visszatérte után is foly-
tatni kezdvén a köznapi élet be-
vett formáival összeütközésbe
jövő könnyelmű életmódját, egy-
ideig Kolozsvár területéről ható-
sággal ki volt tiltva.

Ezalatt házassodott meg — elő-
ször. Családi életbe lépésével ke-
délye rövid idő alatt nagy általalason
ment keresztül. A könnyű vért lovagból
gyöngéd férj és atya, a gondatlan ifjúból
Erdély egyik legelső gazdája lett. Ő hozta
be először Wesselényivel a gazdasági gépe-
ket, új szerszámokat, vaskéket stb., s ők
alkalmazták először az okszerű és mivel

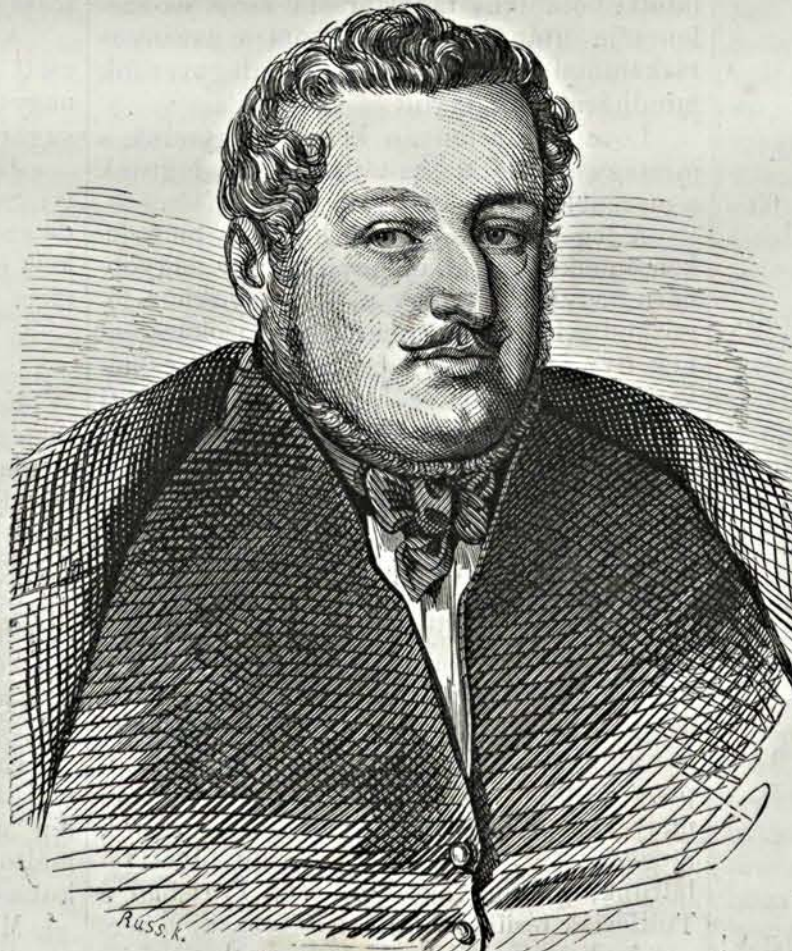
gazdálkodást rendszeresen. Mintagazdaságát
Máthéban honiak és idegenek látogatták.
Erdély közelete a második évtizedben s
a harmadik első felében újra nagy csökke-
nésnek indult. Az alkotmányos élet hanyat-
lása, mint rendszeren, a társadalmi szellem
süllyedését vonta maga után. Ennek emel-
sére kívánt hatni Kendeffi mindenké. Az
ő s hozzá méltó barátainak komoly intései
és lelkes példaadása ragadták ki az erős
karu hősök méltatlan unokáit az élvezet-
tek, puhaság és külföldieskedés bilincseiből.

Jól tudott vivni, löni, uszni, lovagolni; a
tétlen életet unta. Leginkább az ő műve a
kolozsvári vivoda. Heves véralkaka gyakran
párbajokba keverte, de gyengébbekkel szem-
ben sohasem élt vissza előnyeivel. Akarat-
ereje és kitartása bámulást érdemel. A mit
föltett magában, mindig ki is vitte. Nem
egyszer lovagolt 20—24 mérföldön át, vál-
toztatott lovakon, megnyugvás nélkül. Egy
alkalommal a kolozsvári uszodában a 25 öl
hosszu vízmedencét fogadásból szintén pi-
henés nélkül százszor uszta keresztül egy-
másután. — De nemcsak külső
erejével szolgált példányul, ha-
nem lovagiaság, nyílt őszinteség,
tántorithatlan következetesség,
élénk igazságszeretet tekinté-
ben is. — Adott szava hitelesebb
volt bármely kötelezvényénél.

Az üldözött ártatlannak vé-
delmére kelt, míg a vétkesnek
reszketni kellett hatalmas tekint-
ete előtt. Mindezen tulajdonsá-
gai rendkívüli befolyást szereztek
neki az ifjuságra, és a jók barát-
ságot és a közszeretetet biztosít-
ták számára. E hatásban oszto-
zott a nagy Wesselényivel, kinek
legszerettebb barátja volt. Az ő
neveket akkor együtt és egyenlő
tisztetéssel említette egész Erd-
ély.

Tevékeny résztvevett korának po-
litikai küzdelmeiben is. A mozga-
lom, mely Magyarországon 1823-
ban kezdődött, Erdélyben csak
1830—1831-ben lett átalános
érzhető. Kendeffi ekkor tekinté-
lyes vezérszeretetet vitt a gyüle-
sekről gyülesekre vándorló pa-
trioták közt. Nem volt fényes szó-
noki tehetség; keveset, de értel-
mesen s józan fölfogással beszélt.

Midőn, a miért annyit küz-
döttek, a valódi tevék kora, a
rég várt országgyűlés bekövet-
kezett volna — 1834 februárius 4-én hirte-
len elhalt. A megrázó gyászhirre megérkez-
ő Wesselényi eltávolította az akkori szokás sze-
rint a kapunál és ravatal körül szolgálatot
tevő diszörséget. „A szabadság tiszta lelki
bajnokának koporsója mellé nem illik ör-
ség!“ — mondá.

GRÓF KENDEFFI ÁDÁM.

Table with 4 columns: Hó-és hetinap, Katholikus és Protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára. It lists dates for March and April, including Easter (Hétfő) and Good Friday (Péntek).